

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

יורה דעה

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד עם ישראל נולד
ממסירות נפש
מילתא דרת"א

יר הכנסת אורחים של אברהם ושל לוט
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

זר בזמן הגלות אפילו מעשה
מועט מתקבל לרצון
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא דרתא • ובחרת בחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת בחלכה • בעל העקידה

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישיבים
ירושלים - נהריה

עבודת ישראל | חסד עשה עמנו השם יתברך שזכנו להתפלל ולברכו בלשון נוכח 1.....

תפארת שלמה | אל ימנע מלהעתיך אף שאין תפלתו מועלת 1.....

ברכת טוב | עקר מטרת התפלה - הרשם למשך היום 1.....

אור תורה | אכילת המלאכים בלי ברפת המזון בכדי שיהיה לישראל נשיאת פנים 1.....

בית אשר | נתינת התורה לישראל בזכות אכילת בשר בחלב של המלאכים 2.....

ויאמר שאול | תשובת אמות העולם אינה מתקבלת 2.....

פני דוד | הוכחת עלית המים לקראת הפכשים על בעלות הפאר 2.....

דברי חיים | הליכת אברהם ויצחק במהירות להר המוריה לאחר פרדתם מישמעאל ואליעזר 1547

משך חכמה | בעת העקדה לא היו רשאים המלאכים לבוא להר המוריה 2.....

ניצוצי שמשון | פפרת עון העגל בזכות איל העקדה 2.....

אמרות ה' | בריאת האיל בששת ימי בראשית 2.....

תפארת יהונתן | מקום העקדה היה מישור מששת ימי בראשית כדי שלא יעבדו בו לעבודה זרה 1547

בגדי אהרן | הר המוריה נותר הר מפני השראת השכינה עליו לעד 2.....

שם דוד | לא חשש אברהם אבינו שמא יתחייב בהליכתו על טמאת המקדש לפי שקדם העקדה לא נברא הר המוריה 1547

בן גרני | אברהם אבינו הרגל לקרות להר המוריה בשמו הישן 2.....

נחלת אברהם | מקום העקדה נעשה להר בזכות תפלתו של אברהם אבינו 2.....

מעשי צדיקים 1.....

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה 1.....

דברי אלימלך | בזמן הגלות אפלו מעשה מועט מתקבל לרצון 1.....

אמרי צבי | משל מסוחר שפאשר עסקיו בירידה מראה לפני לקוחותיו אף את הסחורה החלשה ביותר 548

תולדות אהרן | הכנה לתפלה 1.....

מבשר טוב | מיסודות הבעש"ט הקדוש - הכנה לתפלה 1.....

אור גנוז | מעלת הטהרה בטבילה כפי שהשרישו הבעל שם טוב ותלמידיו זיע"א 1.....

ישועות משה | תפלה בחיות והתלהבות | טבילה במקוה כהכנה לתפלה 1.....

סוד ישירים | באור פנימי במהות חטא המלאכים באמרים פי משחתיים אנחנו 1.....

לקוטי הלכות | עקר כבוד הבורא מתגלה על ידי התפלה 1.....

שפת אמת | יראת שמים מביאה לצדיק שמחה יותר משמחת הרשעים בהבלי העולם הזה 1.....

דברת שלמה | כאשר יודע שהקדוש ברוך הוא משגיח עליו ומפרנסו זוכה שעיניו נפקחות ומוצא פרנסתו בכל מקום 548

אור המאיר | הדקדוקים בפסוק 1.....

שערי תשובה | מהות האהבה הנצרכת לעבודת הבורא 1.....

קדשת לוי | עשיית המצות לשם שמים 1.....

לקוטי שיחות | שני ענינים גדולים מיסודות התורה נלמדים מנסיון העקדה 1.....

מדרש משה | הרמז בראשי תבות 'את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה' 1.....

אף פרי תבואה | מעלת האדם מפני שיש לו יצר הרע 1.....

דברי צדיקים | קדשת הצדיק מרגשת בעקר לאחר הפרדה ממנו 1.....

דגל מחנה יהודה | רמז קריאת ראש השנה 1.....

מעשה יחיאל | בפיכת בעל האהבת שלום בסיום הקריאה ביום ב' דר"ה 1.....

אמרי יהושע | דחיית השפע על ידי עשיית מצוות ותחבולות 1.....

בס"ד

קו מענה הלכה

שע"י ממלכת עוז והדר

02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com



קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077



מתחילים את היום!

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת וירא

יקח נא מעט מים

דברי אלימלך

רבי אלימלך מגרודזיסק זיע"א
בזמן הגלות אפלו מעט מועט מתקבל לרצון

וזהו מה שאמר יקח נא מעט מים ורחצו וגליכם (יח"ד), לטובת ימי הגלות, שגם אם ירחצו מאבק עונותיהם במעט תשובה, מעט תורה ומצוות, יחשב בעיניו יתברך לרב ותקבל לרצון, ויהשענו תחת העץ וישראל יהיו נשענים ובוטחים שודאי יקבל תשובתם לרצון (תג הסוכות - אושפיזא דאברהם):

אמרי צבי

רבי ירחמיאל צבי משעננא זיע"א
משל מסוחר שכאשר עסקיו בירדה מראה לפני לקוחותיו אף את הסחורה החלשה ביותר

ונוכל לפרש בזה להמליץ על הדור היתום הזה בעונותינו הרבים, על פי מה ששמעתי מאבי אדוני זקני מורי ורבי מקאזמיר זצלה"ה, בדרך משל ומליצה להמליץ על ישראל, שאמר בדרך משל ומליצה, לסוחר גדול שיש בחנותו כל מיני סחורות שונות, יש סחורות יקרים וחסובות מאד, ויש זלים קטני ערך.

ומדרך הסוחרים, אשר בהסחורות יקרי הערך מפארים ומיפים את החנות ומניחים אותם למעלה לפני כל עין רואה, למען אשר ימשך בזה לבבות הקונים לחנותו בראותם את הסחורות יקרי הערך. אבל הסחורות הזולות אשר מחירם לא רב הוא, הם מנחים בחנותו למטה על הארץ או במקום אחר אשר לא יראו לעינים.

אולם אם הסוחר הנ"ל ירד ממדרגתו מטה מטה ואין עוד לאל ידו לסחר עם סחורות יקרים, אז הסחורות הזלים קטני הערך יעלו מעלה מעלה בחנותו, ואז יפשפש הסוחר בכל פנה בחנותו אולי ימצא סחורות אשר יפים מעט, למען יפאר בהם את חנותו ולהציגם לגס לפני כל עין רואה, אף שבעת הקודם בעת שהיה במעלה העליונה במסחרו היו סחורות כאלה מנחים בחנותו למטה או על הארץ.

בדורות החלשים משתעשע הקב"ה באהבה וחבה אף עם מעט התורה והמצוה אשר אנחנו מקימים

כן כביכול נוכל לומר, שבדורות הראשונים שהיו אז צדיקים גדולים ונשמות גבוהות מאד, והיה אז כל שעשוע השם יתברך בצדיקים האלה, אבל עתה בדורותינו אנחנו קטני הערך והנשמות שפלות והדור תום ואנחנו טרודים ומשקעים תמיד בעל הגלות ההולך וכבד עלינו בכל יום ויום.

ועל הפרנסה גדול מאד, וקשים מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף, ואין אנחנו יכולים לענג נפשנו כראוי בנעם התורה והמצוות תמיד בכל זמן, בעת כזאת הקדוש ברוך הוא משתעשע עמנו השפלים במעט קט התורה והמצוה אשר אנחנו מקימים בעת הזאת ובצרתם לו צר (פרשת בלק):

הכנה לתפלה

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'טומיר זיע"א

הכנה לתפלה

האיך אפשר להתפלל במרוצה וברגע אחת, הלא צריך לכל דבר ודבר הכנה - שהוא עבור ויניקה, ואחר כך להתפלל - שהוא בחינת לדה, לכך צריך שהות לכל דבור, ובפרט כשהולכין לפני מלך צריך בודאי להתבונן מקדם מה שיידבר לפני המלך, ובאיזה אופן ידבר אותם, ואיזה כלי יביא לפני המלך.

והכנה צריכה יותר שעות מגוף התפלה | אנחנו סומכים על צדיקי הדור שעושים הכנה דרבה לתפלתם

והכנה צריכה יותר שעות מגוף התפלה, אלא שאין לנו שכל כל כך לעשות הכנה כנ"ל. לכך אנו סומכים על הצדיקים שבדור שעומדים בחצי הלילה ועושים תכנות לתפלה, כגון אדמו"ר הרב הגאון הקדוש זי"ע (רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א - רבו של המחבר), ואנו באים לתכנות מזמנות ופוחתים את הסדור ומתחילין תכף להתפלל בלי שום הכנה.

אברהם העלה את נערו עם הכנותיו

כמו שכתוב באברהם וישכם אברהם בבקר (כ"ב א) - שעשה הכנה גדולה למצוה, אבל הנערים לא היו יכולים לעשות הכנה כזאת, לכך כתיב ויקח את שני נערו אתו - כלומר על הכנותיו.

וזהו היא עקר העצה לקשר את עצמו בצדיק, רק שצריך אתערותא דלתתא

מקדם שהיא יראה תמאה, ואחר כך כשמקשר את עצמו בצדיק יכול לבוא לידי מדרגה גדולה (ימים נוראים):

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זיע"א

מיסודות הבעש"ט הקדוש - הכנה לתפלה

אחר מיסודות הבעל שם טוב הקדוש זי"ע הוא ההכנה לתפלה, ואם לא הספיק להכין עצמו כראוי, לכל הפחות כמה דקות יתישב בדעתו מה הולך לעשות בעת, ולפני מי הולך לעמוד לפני מלך מלכי המלכים, ויכנס מישב בדעתו, ורק אחר כך יתפלל כדבצי.

ואם אינו עושה כן, ואינו מכין עצמו כלום, אלא נכנס במהירות ובבהילות מחשבותיו, וראשו נתון בתוך עניניו ועסקיו, שלדאבוננו בעונותינו הרבים לא תסרים כהיום לישראל תרדות וצרות ועגמות נפש, ורבות פעמים הדעת מבלבלת בכל מיני צרה ועקתא, ונחבילין דמעיקין, שפתותיו ממללות מלות התפלה ולבו ומחו נמצאים במקום אחר לגמרי. והרי זה כשכור המתפלל, שתפלתו אינה אלא תועבה, ואינה מתקבלת ברצון לפני השם יתברך.

לפיכך צריך לקבל על עצמו, להתגבר על כל טרודותיו, להכין עצמו כדבצי, לכל הפחות יעצר עצמו דקה או שתים לפני שנדחק לתפלה, יטל את ידיו וישוב מעט את דעתו מה הולך לעשות בעת, ולפני מי הולך לעמוד ולהתפלל על צרכי עם בני ישראל המרבים, בנחת ובלישוב הדעת, ואז תהא תפלתו מרצה ומקבלת ולא תועבה חס ושלום.

עקר ההכנה - לדעת גדל ומעלת המצוה שעושה

ומקור הדברים בגמרא ברכות (ל"ב): חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת. והנה מה ששהו שעה אחת קדם תפלתם הוא כדי לחשב מחשבות נעלות שצריך כל איש ישראל להתבונן קדם תפלתו וכו'.

כי העצה לגלות הרצון הפנימי שיכער לבו לעבודת השם יתברך, היא על ידי ערך וחיובות גדל מעשיו, וזכירתו לעבד עבודה מיוחדת כל כך, לפני מלך רם ונשא על כל רמים. ושעל ידי תפלתו

ויקרא יד ח) 'מחנה' רומז לבית המדרש, לתפלה צריכים לשהר במקנה.

כל אחד זקוק לטהרת המחשבה

אינני מדבר על אנשי מעלה אשר מכונים במקנה פגנות גבוהות ונעלות, אלא לפי השגתנו, פשוט לטהר עצמנו במקנה, מקנה מטהר את הטמאים (יומא פה:). כל אחד ואחד זקוק לטהרה, לטהרת המחשבה.

לא יתכן אצל אברך חסידי יום ללא טבילה במקנה

אמנם יש אנשים כאלה הטועים וסוברים שהם אינם זקוקים למקנה, - הנני מודיע לכם מפרשות כי כל אחד ואחד זקוק למקנה למען ירחץ מעט את מחו מפל הכלי העולם הזה, לטהר עצמו מדמיונות שוא שמחדיר בנו היצר הרע.

אמנם, העולם לקוי בזה ואין מקפידין על טבילה במקנה, איני משיג כיצד יתכן זאת, ברם אברך חסידי צריך לדעת, שלא יתכן שייעבר יום בלי טבילה במקנה, וזה שאחרים אינם הולכים למקנה אין צריך להיות כלל דוגמא לאברך ההולך בדרך החסידות.

טבילה מתוך חרטה וקבלה טובה

אמנם כן, לא די בטבילה בעלמא, ביותר תלוי הדבר אשר בכניסתו למקנה וביציאתו ממנה, יחליט בדעתו להיטיב דרכו מעתה ולקדש רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ובכונה זו יזכה להמשיך ולהעלות טהרה על נפשו בטבילה.

היהודים במארמאראש לא הלכו להתפלל בלי טבילה במקנה, גם פאשר המקנה הנה קרח, והיו צריכים לשבר את הקרח כדי לטבל, כי מקנה הוא יסוד הטהרה. ובלי קדשה וטהרה אין העולם שנה מאומה, מקנה מטהר את הרמ"ח אברים והשס"ה גידים:

צריכים אנו להלל ולשבח ולפאר שמו הגדול ברוך הוא וברוך שמו לעד, ששלח לנו בדורות האחרונים אור צח ומצחצח, רבנו הקדוש הבעל שם טוב זלה"ה ותלמידיו הקדושים ותלמידיו תלמידיו, ולמדו אותנו דרך הקדשה דרך החסידות.

ואחד מהלמודים הוא ענין הטהרה בטבילה, כמו שאמר הבעל שם טוב זלה"ה שזכה להרבה דברים על ידי מקואות, כי הראש והראשון במעשה כל המצות אשר האדם עושה הוא שיהיה בטהרה, ואז היצר מכרח לילך לו, כי הוא אינו שוכן במקום טהרה פדוע, וכמו שהאר"י בזה הרב הקדוש החסיד האמתי בעל מאור ושמש בפרשת אחרי עין שם (פרשת חקת אות ה):



ישועות משה

רבי משה יהושע מוויז'ניץ זיע"א
תפלה בחיות והתלהבות | טבילה במקנה
כהנהגה לתפלה

והוא עמד עליהם (יה ח). יש לפרש שהכתוב מרמז על עבודת התפלה, והוא גימטריא 'חי', 'עמד' - אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו:), עבודת התפלה צריכה שתהיה בחיות והתלהבות, יעדעס ווארט וואס מ'זאגט ארויס פאר'ן הייליגן באשעפער זאל מען עס שפירן אין אלע ביניער] - כל מילה הנאמרת לפני בורא כל עולמים עליה להיות מרגשת בכל האיברים].

ולזאת אפשר להגיע רק על ידי הכנה מקדמת, 'עליהם' גימטריא 'מקנה' עם האותיות, מקנה טהרה לישראל (תנא"ר פי"ח), לתפלה בדבקות נדרש טבילה במקנה, וכמו שפרש אבי אדוני מורי ורבי זצלה"ה הכתוב (נרחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה

הוא פועל גדולות ונצורות בעולמות עליונים, שכל העולמות מחכים לתפלתו וכו'.

ולפיכך, מה שצריך האדם בזמן הנה לחשב קדם התורה ותפלה וקיום המצות, שאין אנו יודעים להעריך עד כמה חשוב לפני השם יתברך, בכל דבר קטן שעושים לשם שמים, ואין לתאר, מה שפועלים בזמן קצר, ובכל דבר, גדולות ונפלאות, אף שאין מרגישים זאת.

זריזות במעשה המצוה

ולפעמים גם אחר שפירש נהגורר אצלו הרצון, מטבע האדם שמצטנן החשק במשך הזמן, ומאבד את החמימות וההתלהבות שהתחיל בה, משום שעקר תקף הרצון בכל דבר הוא בתחלתו, וככל שעובר הזמן נופל מתשוקתו, כמו שכתב בנעם אלימלך הקדוש (פרשת וירא): והנה מדרך בני אדם, כשיעלה על מחשבתם, לעשות איזה מצוה, אזי תחלת המחשבה הוא בחשק גדול, כל אחד לפי מדרגתו כו', אף אחר המשכה ועכבה, שיתממה האדם לעשות המצוה ולגמרה במעשה, נופל האדם מתשוקתו הגדולה, שהיה לו מתחלה, בעלותו על מחשבתו, עד כאן לשון קדשו.

אם כן דרך בן אדם, שעם הזמן נופל גם מתשוקתו הגדולה שהיתה לו מתחלה. אף העצה לזה היא לעסוק באותו ענין בלי שהיה ודחיה, פי כשמסתחיל מיד במעשה ובהכנה למצוה במעשה בפעל, אזי נשמר חשק המצוה בידו. (ברכה של גלויות)



אור גנוז

רבי שלום משיא זיע"א
מעלת הטהרה בטבילה כפי שהשרישו הבעל שם טוב ותלמידיו זיע"א

פרשת וירא

ממנה זאת הבהירות, פי אם לא לא הנה באפשרה להשפיע לזולתה.

וכענין דאיתא (בספר הקנה) כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו הפך את אור פניו ממנה, הינו שבזאת הרגע שצריכה הבריאה להשפיע להלן ממנה, מכרח שיתעלם ממנה בהירות הפרטה שהיה אצלה בעת קבלתה, וזהו שהפך את אור פניו ממנה כדי שיהיה בכתה להשפיע לזולתה.

וזה העולם נחשב על צבא מעלה לחטא, כמו שאיתא לגבי המלאכים שהלכו לשחת

עלאה איהו נוקבא לגבי נקדה עלאה סתימא דכלא ואף על גב דאיהו נוקבא איהו דכורא לגבי מלך דלתתא וכו'.

הינו שכל מדה מקבלת מלמעלה ממנה ומשפעת למטה הימנה, אכן אין מתאחדים ביחד גבי כל מדה הקבלה וההשפעה, כי בעת שהמדה מקבלת מלמעלה אז עומדת בהתבטלות עצום עד שאינה מפרת שוב את מהותה מחמת הבהירות מעצם הפרטה באורו יתברך, ואחר שמהפכת פניה להשפיע למטה הימנה שוב נתעלם

פי משחתים אנחנו את המקום הזה כי גדלה צעקתם את פני ה' וישלחנו ה' לשחתה (יש יג)

סוד ישרים

רבי גרשון חנוך מראדזין זיע"א
באור פנימי במהות חטא המלאכים
באמרים 'פי משחתים אנחנו'

להיות שהעמיד השם יתברך כל סדר הבריאה בדרך עלה ועלול דבר ונוקבא משפיע ומקבל, כדאיתא בזהר הקדוש (ח"ב ד.) אף על גב דאיהו מלך

הנביאה ידעה להפריש ש'לשמה זו מה עושה', לכן אמרה 'לא יירש עם בני עם יצחק', שידעו שירש שלהם מוכן להיות מלא שמחה, שעל שם זה קרא שמו יצחק (שנת תרמ"ג):



ויפקח אלקים את עיניה ותרא באר מים

(כא ט)

דברת שלמה

רבי שלמה מלוצק זיע"א

כאשר יודע שהקדוש ברוך הוא משגיח עליו ומפרנסו זוכה שיעניו נפקחות ומוצא פרנסתו בכל מקום

שמעתי ממורי זללה"ה שאמר, איך מלא לב האדם שפל ונבזה נוצר מטפה סרוחה להעיו פנים כל כך, ולבוא לפני המלך מלכו של עולם ג' פעמים בכל יום לבקש צרכיו ולפרט רפואה ופרנסה ושאר דברים.

ותרין, על פי משל למלך ששוכר פועל שלו לעסק בפרדס שלו של תענוג ותפנוקי מלכים לנטע נטיעות ולעד, ואותו פועל צריך למזונות ושאר דברים הנצרכים לעסק במלאכת המלך, האם יתביש הפועל שהוא לבוא בכל יום לתבוע צרכיו לפני המלך, מיון שעוסק בשלו ועושה מלאכתו, ואדרבא יהיה להמלך תענוג ותפארת גדול מזה, ויתן לו כל משאלותיו בשמחה.

זולת כשהפועל הוא מתעצל במלאכתו, ולוקח מה שנתן לו מבית המלך וזולל וסובא לתאנות הנבזה, איך יעיו פנים לחזר בכל פעם לשאל צרכיו. על כן יהיה זה לנגד עיני האדם תמיד, ויודרו במלאכת המלך כפי האפשרות ולעסק באופניה, עד כאן דברי פי חכם חן.

ולפי דבריו יובן מה שכתוב 'השלף על ה' יהבך' (תהלים נה כג), פרוש שתהיה אתה כעבד נאמן וכפועל צדק וזריו במלאכתו, ואז תהיה יתבך על ה', פי על הפעל הבית לזון את פועליו, ואז יהיה יכלכלך, ותראה עין בעין כי הוא יתברך הנותן לך כח לעשות חיל, וכל ענייך ותנועותיך בהשגחה פרטית מאתו יתברך, ויבטח ויעזו במעוז יתברך, ותהיה פרנסתו מזדמנת לו בנחת ויבנקל בלי טרח ועמל כלל.

כי לפי הנראה לעיני בשר וטח מראות האמת, לבבו לא כן דמה, ואומר בלבו כי השתדליותו ועצתו הנכונה עשה לו החיל הזה. אבל באמת נראה כמה פעמים שעושה אדם השתדלות וכל מאמצי כח, ולסוף יגע לריק ולבהלה חס ושלום.

שחקר לו בגשמיות וברוחניות וכו', פי זה עקר כבודו וכו'.

וזה הדרך של התפלה גלו לנו אבותינו, והראשון היה אברהם שיגע וטרח בעבודתו מאד, ושבר ובטל כל תאוותיו, ומסר נפשו בשבילו יתברך כל ימיו, והרבה בתפלה ותחנונים מאד, עד שהמשיך דרך התפלה בעולם ותקן לנו תפלת שחרית, וכן אחר כך בא יצחק ויעקב ותקנו יותר תפלת מנחה ומעריב.

וכן כל הצדיקים האמתיים שאחריהם עד היום הזה, כלם הלכו בדרךיהם ותקנו אותנו להרבות בתפלה ותחנונים, ואנו צריכים לבטל דעתנו הפחוחה והחסרה מאד ולילך בדרךיהם של אבותינו ורבותינו להרבות בתפלה על כל דבר, ולהאמין שיש כח בידניו לנצח אותו יתברך להפך דעתו מדין לרחמים.

אף על פי שאי אפשר להבין כל זה, אף על פי כן האמת הוא כן. וזה עקר הגדלת כבודו בשלמות כנ"ל ועל כן עקר שלמות הכבוד הוא על ידי התפלה. (הלכות תפלת המנחה ה"ו):



ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק (כא א)

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

יראת שמים מביאה לצדיק שמחה יותר משמחת הרשעים בהבלי העולם הזה

בענין שמו של יצחק על שם הצחוק, שמעתי מפי מורי זקני ז"ל שכמו שנאמר על הרשע 'מצחק' בעבודה זרה וגלוי צריות ושפיכות דמים, והינו שעונות חמורים כשחוק בעיניו, כמו שנאמר (משלי י כג) 'שחוק לכסיל עשות זמה', כן להפוך בהצדיק יצחק אבינו עליו השלום, היה כל תחבולי הצר הרע כשחוק, מה שלאדם אחר הר גבוה, כי היה איש קדוש מרחם, עד כאן דבריו.

ויתכן לומר כי אם שיצחק היה לו מדת היראה והפחד, יוכל להיות שלא היה נפר על פניו רק שמחה וחדרה, כי באמת אין מי שישמח בעולם רק מי שהוא ירא ה' לאמתו ואין לו שום פחד אחר, מה גם אם הוא בן חורין מיצר הרע כיצחק שהיה מוכן לעולה לפני ה', רק שגור ה' אל תשלח ידך, אבל היה מוכן לזה, והוא שמחה לצדיק יותר משמחת הרשע בהבלי עולם.

ויתכן לומר שישמעאל נצח להדמות אליו בבחינת השמחה. אבל שרה

את סדום שנענשו על מה שהיו אומרים 'כי משחתים אנחנו', ונעלם מהם בשעת מעשה שהמה רק מקבלים, כדאימא (במדרש רבה וירא ב"ר נ ט), אף שאמרו אחר כך 'וישלחנו ה' לשחתה' מכל מקום בשעת מעשה נעלם בזו הרגע מהם ותלו הפח בעצמם, והוא יען שהם משללי בחירה להפיר פח הבורא גם בתוך ההסתור, לזה בעת השפעתם למטה שנסתר מהם בזו הרגע גדל הבהירות, יכולין לחשב שיש בהם כח בפני עצמם.

אמנם עקר רצונו יתברך הוא בזה העולם שיהיה הנחה בכבודו יתברך גם בחשכות הסתרת הלבושים, לזה ברא השם יתברך את הצורת אדם דו פרוצופים, ובהאר"י הקדוש ז"ל נקרא זאת כתל אחד לשניהם, ובהר הקדוש (ח"ג ק"ז) נוקבא אחרית בסטרוהי, הינו שאצלו נתאחד הקבלה וההשפעה שהיא בחינת נוקבא ובחינת דבר ביחד, שאינו מתבטל מהותו בעת שעומד פנים בפנים ומקבל, וזוכר נמי בטוב בעת שמשפיע שהוא רק מקבל, כי יש בו כח הבחירה להמליך עליו את השם יתברך אף בגדל הסתרתו, לכן יכול שפיר להכיר אף בשעה שמשפיע שהוא רק מקבל.

ובזאת ההפכה הוא עקר המכון מרצונו יתברך, לזה מצינו בגמרא: הי מינייהו סגי ברישא, אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא דזכר סגי ברישא, הינו כי זכר מורה על כח עבודה בבחירה, ונוקבא רומז על הפכה עצומה בבהירות חזקה עד שאין מקום פלל לכח הבחירה.

והגם שיהיה לעתיד עקר היקרות בזאת ההפכה שפירוש שאין האדם פועל כלום בכח בחירתו רק השם יתברך לבדו הוא פועל הכל כמו שנאמר 'הנני עשה תדשה בארץ נקבה חסובב גבר' (ירמיה לא כא), הינו שאז ינהיר השם יתברך שכת הנוקבא הוא יותר נעלה מכת הדבר, אכן בזה העולם הוא עקר רצונו שיעבד האדם בכח בחירתו הטובה, וזהו מסתברא דזכר סגי ברישא (ראש השנה אות כד):



וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה' (ט כז)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

עקר כבוד הבורא מתגלה על ידי התפלה

עקר כבוד ה' יתברך ביותר הוא על ידי תפלה דיקא, על ידי שמתפללין ומבקשין מה' יתברך כל צרכיו כל מה

דקשה, דלא היה לו לומר רק 'קח נא את יצחק', והכל יתר. ורש"י ז"ל כתב פדי לתת לו שְׂכָר על כל דבור ודבור:

ולפי ענינו בא הקדוש ברוך הוא יתברך שמו להורות לבני האדם האהבה שיקרא בה 'אוהב השם', דהדבר החביב עליו ביותר לא ימנע אותו מאהבתו יתברך, ואברהם אבינו עליו השלום שום דבר לא היה חביב עליו יותר מיצחק, יותר מגופו ומממונו, פי הרי הבטיחו ה' (כא יב) 'כי יצחק יקרא לך זרע', ומשמע דלא יש לו עם שרה זרע אחר רק יצחק, ונולד לו לעת זקנתו, ואפלו הכי מרב אהבתו את השם לא הרהר אחר מדותיו.

וזה שאמר קח נא את בנך, שזה נקרא 'בנך' שהוא זרע פשר, לאפוקי ישמעאל. ועוד, את יחידך, שאין לך משרה עוד בן זולת זה. ועוד, אשר אהבת, יותר מגופך. ועוד, את יצחק, שזה הבן מבדל מהבנים שהוא קדוש וירא אותי בתכלית. וכל זה אם אהבתי עזה עליך יותר מן הכל העלהו לעולה לפני. ומרב אהבתו את השם עשה בשמחה ולא עכב, דכתיב (כב א) 'וישכם אברהם בבקר'.

וכדי שלא יאמרו באי עולם שמא אברהם לא עשה כל זה אלא מפני שידע שה' יתברך לא יניחנו לשחטו, לכן אמר לו ה' יתברך (פסוק יב טו) 'כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני', הקדוש ברוך הוא ירד לסוף דעתו וגלה שדעתו היה לשחטו, ובפרט למה שכתבו רבותינו ז"ל (ספר הורקה, כב יד) כי שחט בו מקצת:

הטעם שעלה בדעת אברהם אבינו שרצה הקדוש ברוך הוא לשחט את יצחק

אכל מכל מקום קשה, מה עלה על דעת אברהם אבינו והיאף האמין דבר זה שפונת הקדוש ברוך הוא לשחט את בנו. ונראה לעניות דעתי אם אפשר, משום דאברהם היה חסד גמור ויצחק היה גבורה מדת הדין, ורצון השם הוא שיהיה הדין נכנע תחת החסד, חשב אברהם אבינו עליו השלום שרצון השם שישחט יצחק, שזה הוא הכנעה גמורה של הדין ותגברת החסד, וכיון שחשב שזהו דעת עליו ורצונו עשה בשמחה ולא עכב.

ומזה נודעת אהבת אברהם השלמה, דכיון שסבר שזה רצון השם וזה שלמות אילן העליון עשה באהבה רבה. ולפיכך אמר לו ה' כי ירא אלהים אתה, דהינו ירא ממדת הדין שהוא 'אלהים', ולפיכך עשית זה להכניע הדין:

שנה, ולכל פנות שאתה פונה, אפלו פעלה הקטנה שנפעלות, תדע נאמנה דוגמת זה עושה הקדוש ברוך הוא בעצמו.

ואם כן איך לא יתמלא האדם הגשמי רתת וזיע פחד ומורא, וכל עתיו ורגעיו יבוש ויפלים ויפלים מאזני שכלו במאד מאד טרם עשותו איזה מן הפעולות מה יתער לעילא, ושמה יגרם חס ושלום עשיה רעה לבורא עולם כביכול פמפעשו דוכרי המדרש ואנה יוליך חרפתו.

הרמז בלשון הפסוק

מול דברינו בא הרמז בתורה שכל מוסר לבני אדם: **ויאמר אבימלך** אב הרחמים מלכו של עולם, ופיכל שר צבאו מורה מלאכי מרומים צבאות אלקים, תחלת דבר ה' קאב רחמן אל אברהם - והאבות סימן לבניהם למען אשר יצוה את בניו אחריו עד דור דורות - בא אלקים עם כל צבאותיו להורות לאדם אפני העבודה, זאת תעלה על לבך:

אלהים עמד בכל אשר אתה עשה, ירצה להורות האמור, כל בחינות עשיותך מקטן ועד גדול, אלקים עמד לעשות כמעשיך ממש שנה, אם לטוב או הפכו חס ושלום, ואם כן הנהר והנהר בגדל ההשפלה ושקול הדעת לבלתי עשות שום פעלה בעולם זולת מה שנוגע אל עבודת הבורא ותקון שבעת מדותיו הקדושים שמהם נבנה העולם.

ולזה גמר אמר, ולהזהיר בא האלקים, **ועתה השבעה לי**, ונודע כל מקום שנאמר לשון שבועה הוא ברזא דשבועה, כלומר מגמתך ועבדתך בעולם הנה השבעה לי, הינו שתגרם בכשרון פעלתך תקון שבעת המדות, ותשפיע משפע ברכה עליונה ברזא דשבועה השפעה לשכינה, ואז טוב לך בזה ובבא, ובאלה אני חפצתי לעשות כמעשיך אמן, ודוק:



קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק (כב ב)

שערי תשובה

דבי יעקב אבייחצירא זיע"א

מהות האהבה הנצרכת לעבודת הבורא

האהבה שיהיה האדם את השם צריך שתהיה אהבה מפלגת עד תכלית, שום דבר לא ימנע בשבילו, הן נפשו הן גפשו בניו הן ממנו, דבזה נתעלה אברהם אבינו עליו השלום כשנסהו הקדוש ברוך הוא ביצחק בנו, ומה כתיב שם, 'קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק',

אכל הבוטח בה' באמת רואה שעקר הדבר וכל עניניו תלוי הכל ברצון הבורא ברוך הוא, ובחפצו נותן לו בלי שום טירחא ובנחת ובירוח, פי רצונו הטוב להטיב.

באור לשון הפסוק על פי הנ"ל

וזהו שכתוב ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים, ובדאי לא נבראה מחדש, רק מכבר היה, פי לא נאמר ויברא, רק מקדם היה טח עיניה מראות שלא היה עדין רצון הבורא ברוך הוא שתראה, עד שבבא ישמעאל בנה לשערי מות, ודנו אותו למעלה לכף זכות, כמאמר חז"ל על פסוק 'באשר הוא שם', ואז ויפקח ה' את עיניה כו'.

וכן הוא בכל ענין פרנסות האדם וצרכיו, כשידע האדם שהקדוש ברוך הוא משגיח עליו ומפרנסו, אז הקדוש ברוך הוא פקח עיניו ורואה פרנסתו בכל מקום (פרשת נשא):



ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלקים עמד בכל אשר אתה עשה, ועתה השבעה לי באלקים הנה (כא כב-כג)

אור המאיר

דבי זאב וואלף מד'טומיר זיע"א

הדקדוקים בפסוק

בפסוק ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלקים עמד בכל אשר אתה עשה ועתה השבעה לי, לכאורה אין לו שחר כלל, וגם שפת יתר 'בכל אשר אתה עשה', מהראוי לומר אלקים עמד ועתה השבעה לי.

זהו בכל פעולותיו כי כל פעלה פועלת כנגדה בשמים

אמנם בכאן באה תורתנו הקדושה לעורר לבות בני אדם לכוונן מחשבותיהם ועבודותיהם בקדושה ובטהרה ויחקו על לוח לבם פי אלהים פנים אל פנים אתו עמו, כל אחד ואחד מישאל כמו שהוא גורם בכשרון עבודתו ומראה פנים למעלה, כמותו גורם גם כן מראית פנים העליון, הינו התלבשות אלהות בהעולמות באמצעות מדרגותיו המה שבעת המדות.

ועל דרך שנתבאר לנו במקום אחר פרוש המדרש פרוש הפתוח ה' צלף' (תהלים קכא ה), ובאר הקדוש ברוך הוא הוא צלו של אדם התחתון, מה הצל הזה כשאתה בוכה הוא כנגדך וכשאתה שוחק לנגדך, כן הקדוש ברוך הוא כביכול הוא צלף, ובהתעוררות התחתון נתעורר למעלה ממש

ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה (כב יב)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

עשית המצות לשם שמים

'ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש וכו' כי עתה ידעתי כו' ולא חשכת את בנך את יחידך ממני' ויש לדקדק למה כתב כאן 'ממני' ואחר כך כתיב (להלן פסוק טז) 'ויאמר בי נשבעתי כו' ולא חשכת את בנך את יחידך' ולא כתיב 'ממני'.

ונראה לתרץ, ומתחילה נבאר הגמרא (שבת 130.) העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין לו כו', וקשה מאי לשון כמאמרה. **והענין**, כל מה שאדם עושה מצוה או לומד תורה, צריך להסתכל שיהיה כוננתו בלתי לה' לבדו לעשות נחת רוח ליורו ותעלה, אמנם אחר המעשה, לא יעלה בלבו חלילה שכתב עשה רצון הבורא ברוך הוא, שאם יחשב כך ודאי אין מעשיו רצויין כלל, ועדין בן זומא מבחוץ (ראה חגיגה טו.), ולא קרב אל פתח העבודה, אפלו שאם היה באמת שעשה איזה נחת רוח להבורא ברוך הוא, יהיה מכיר בשפלותו שעדין לא התחיל לעבדו ותברך, מכח יראת הבורא שהיא גופל עליו.

כמשל, מי שזכה לבוא לפלטיין המלך, מי שפא להיכל יותר פנימי, רואה יותר גדלת המלך ועשרו, סגלת מלכים ואדרבמונים. כך מה שאדם עושה יותר המצוה וכה בדחילו ורחימו, זוכה ונכנס יותר להיכל המלך יותר פנימי, וכל מה שנקנס יותר פנימי, יותר רואה שם גדלת המלך מלכו של עולם ותברך שמו ורוממותו. ונתחייב מזה, כשנופל בדעת העושה איזה עובדא שעשה מאומה נחת רוח להבורא, ודאי רחוק עדין, ואל פתח העבודה לא בא לעבודתו ותברך. **והנה** לשון מצוה פרוש לשון חבור כנודע, לשון צותא תדא. ונהו פרוש כל העושה מצוה כמאמרה, כפרושה של מצוה, שמתחבר עצמו על ידי בן להבורא ותברך שמו וכו'.

ויש מצות שאין בהם שום הנאה גופנית, כמו תפלין וציצית ורומין להן, ויש מצות שבהם יש הנאת הגוף, כגון מאכלות שבת ויום טוב, והנפקותא שבאלו המצות חמרא גדולה שלא יהא לו פניה בהן. **ובזה** מתרץ בפרשת עקדה אל תשלח ידך אל הנער וכו' כי עתה כו', פרוש עתה כשאני רואה שאפלו מה שאתה מורידו מן העקדה גם בן בלי שום פניה, מזה ידעתי כי ירא אלהים אתה.

ועל דרך זה נראה מה שאמר יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת, ולא נאמר 'ממני', כי שם מדבר על העלאת העקדה כמשמעות לשון 'עשית את הדבר הזה', ובהעלאת אינו צריך להשמיענו, כי אז בודאי עשה לאהבת תברך שמו, ולא היה שום פניה, אבל עתה מדבר על הירידה, וזה 'ממני', שאפלו הירידה היה גם בן ממני, בלי שום פניה. והבן:



ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראא **אשר יאמר היום בהר ה' יראא** (כב יד)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

שני ענינים גדולים מיסודות התורה

נלמדים מנסיון העקדה

כתב הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (ח"ג פכ"ד), שתכליתו של נסיון העקדה היתה לפרסם בעולם שני ענינים גדולים מיסודות התורה:

א, להודיע אותנו גבול אהבת השם ויראתו עד היכן היא מגעת. ב, להודיע אותנו איך זאמינו הנביאים באמת מה שיבוא מאת השם בנבואה וכו', שכל מה שיראה הנביא במראה הנבואה הוא אמת ויציב אצל הנביא לא יספק בדבר ממנו וכו', והראיה על זה הסכים אברהם לשחוט בנו יחידו אשר אהב כמו שצוה, ואף על פי שהיתה המצוה היא בחלום או במראה וכו' ולא היה מוצא בנפשו לעשות זה המעשה הגדול מספק כו'.

עבודת ה' בבית המקדש וקביעתו במקום

גלוי שכינה מקורם משני ענינים הנ"ל

ויש לומר, שמשני ענינים אלו שנתפרסמו בעולם על ידי מעשה העקדה באים שני הענינים שבבית המקדש – שגובה במקום העקדה:

ענין אהבת ה' ויראתו שנתגלה על ידי העקדה, הביא לידי זה, שעקר הענין בעבודת ה' (שהוא על ידי מעשה הקרבנות) הוא במקום זה דוקא, ופרסום גלוי ההתאמתות בתכלית של מראה ה' הבא בנבואה, הביא זה שעל מקום זה יתפלל שיהיה מקום גלוי שכינה, ה' יראה וגו' בהר ה' יראה – בהר זה יראה הקדוש ברוך הוא לעמו' (לשון רש"י כב יד).

רמז שני הענינים בלשון הרמב"ם

בהלכות בית הבחירה

ויש לכאור שהם הם שני הענינים שכתב הרמב"ם בריש הלכות בית הבחירה 'בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה' – ד'מקריבים בו הקרבנות הוא ענין העבודה; וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה הוא

ענין הראיה, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדן ה'.

ענין הקרבנות והשראת השכינה מדגש

במזבח שהוא עקרו של בית המקדש

וכיין שהמזבח הוא עקרו של המקדש – לכן גם במזבח עצמו ישנם שני ענינים אלו: א, קרבנות הוא ענין העבודה מצד מקריבי הקרבן. ב, על ידי עבודת הקרבנות של אהרן ובניו נעשית השראת השכינה בבית המקדש ובבית קדשי הקדשים נכמו שנתבאר במקום אחר בפרוש הודאת הסנהדרין (סוף מסכת מדרות) 'ברוך הוא שכתר באהרן ובבניו לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי הקדשים', ששבח זה הוא על המעלה שבעבודת אהרן ובניו, שמביאה השראת השכינה בקדשי הקדשים].

חלוק שני ענינים הנ"ל בעבודת אברהם

ויצחק במעשה העקדה

שני ענינים הנ"ל שנקבעו במקום המזבח על ידי מעשה העקדה – א, ענין העבודה, ב, השראת השכינה – שכינים בכללות, להקביל – העקרי – בין חלקו של אברהם וחלקו של יצחק במעשה העקדה: **מעשה** המסירת נפש של העקדה מתיחס – בעקר – לאברהם, שהוא היה צריך לכבש את רחמיו מעל בנו יחידו ולהעלהו לעולה על גבי מזבח, מה שאין בן יצחק, שאמר 'ואיה הששה לעולה' – וזהו ענין העבודה שבמעשה העקדה.

ואלו חלקו של יצחק במעשה העקדה היה בעקר בהנפעה, שהוא נתקדש בקדשת עולה על ידי שניעקר על גבי המזבח – וחסות קדשה שיכת, כמוכן, להשראת השכינה (ח"ל עמ' 73):



ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה (כב כד)

מדרש משה

רבי מרדכי משה מפילוב זיע"א

רמז בראשי תבות 'את טבח ואת גחם

ואת תחש ואת מעכה'

ראיתי בספר הקדוש אוהב ישראל בשם קבץ ישן, על סיום הפרשה 'ואת תחש ואת מעכה' - 'תחש' ראשי תבות תקעו ח'דש ש'ופר, 'מעכה' ראשי תבות מ'לך על כ'ל ה'עולם, ולכך אנו קורין פרשה זו בראש השנה ביום ב', והמשפיל יבין את כל זאת, עד כאן לשונו, עין שם וכו'.

ראשי תבות של 'טבח' היא ט"ב ב'בספה ח'דש, ו'טבח' לשון 'שר הטבחים', רב קטיליא' (בראשית לו לו). ו'גחם' גם כן, שראשי תבות ג'מר ח'יים מ'נת, וראשי

תבות ג'ם מ'חר ח'דש, יומא אריכתא. ו'את תחש', הינו דמפל מקום על ידי ת'רועת ח'דש ש'ופר.

ו'את מעכה' הינו מה ש'מסים בתפלת ראש השנה מ'לף על כ'ל ה'ארץ, נמתק הכל, וצדיקים גמורים נכתבים ל'אלתר לחיים, פיון שפונתם להמליך שמו תתפרך על כל ה'ארץ, ונעשה מזה יומא אריכתא להמתיק כל הדינים מעל ישראל אף בצרכי הגוף וחיזוניות העולמות, וכמבאר בשם ה'ארז"ל (פרי עין חיים שער ר"ה פ"ד) דבעת ש'היו ישראל מפזרין צריכין שני ימים, כדי לתקן הפנימיות וגם חיזוניות העולמות:

לשונות של אור

יצר

אף פרי תבואה

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א מעלת האדם מפני שיש לו יצר הרע הצדיק הוא דר במקום היצר הרע וכובש את יצרו, ולכן השם יתברך אוהב אותו (ד"ה וירא):



צדיק

דברי צדיקים

רבי דב בעריש מאושפיצין זיע"א קזשת הצדיק מרגשת בעקר לאחר הפירה ממנו ידוע לשרידי העם, באם יבואו אל הצדיק הגדול ללמד ממנו דעת ולהליב לבם בעבודת הבורא, אזי בעוד שהוא אצל הצדיק אינו מקבל שום רשם הארה בלבם ולא נתלהב לעבודה, רק אחר כך פשנוסע לביתו אז מרגיש בנפשו תוספת

קדשה והתעוררות רב (עהפ"ס ואקחה):



ראש השנה

הגל מחנה יהודה

רבי יהודה צבי מסטנעטין זיע"א רמז קריאת ראש השנה ואת מעכה הוא ר"ת ו'דוי א'חר ת'שובה מ'גיע ע'ד פ'סא ה'פבור, והוא על דרך אמרו גדולה תשובה שמגיעת עד פסא הפבור. ומתמת זה קורין הפרשה הזו בר"ה:



מעשה יחיאל

רבי יחיאל מיכל היבנר אב"ד גיזנוב זיע"א בכית בעל האהבת שלום בסיום הקריאה ביום ב' דר"ה

ספרו נא לי שאדמו"ר הק' מקאסוב זללה"ה בעל אהבת שלום פשהה מסים הקריאה ביום ב' ר"ה היה בוכה. ונהינא שראיתי בספר גאלת ישראל דר"ת ואת מעכה ו'דוי א'חר ת'שובה מ'גיע ע'ד פ'סא ה'פבור:



שפע

אמרי יהושע

רבי אורי יהושע אשר אלחנן מפוריסוב זיע"א דחית השפע על ידי עשית עצות ותחבולות

שמעתי מפי אמרו"ר זללה"ה שהשפע מן השמים היא כמו ספינה העומדת אצל החוף, שבקל יכול האדם לדחותה מן החוף, פן השפע שירד מן השמים והיא סמוך אצלו שיכול לקבלו, והיצה"ר מתעה את האדם ומרמה לו שישב בדעתו שישפיל בעסקיו על פי שכלו, ובזה הוא מדחה את השפע ח"ו (פרשת וירא):



תפלה

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוזניץ זיע"א חסד עשה עמנו השם יתברך שזכנו להתפלל ולברכו בלשון נוכח אנחנו קרוצי המר מלאי חטא ועו, ואעפ"כ אנו זוכים לדבר ולהתחנן לפני מלך הכבוד הוא היוצר כל דלית מחשבה תפיסא ביה, וגם אנו קוראין אותו בלשון 'אתה' כאשר ידבר איש אל הנצב לעמתו, זהו בודאי חסד גדול ופלא מרחמי השי"ת המרחם על בריותיו (פרשת וירא):



תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זיע"א אל ימנע מלהעתיך אף שאין תפלתו מועלת וכן נכוז לכל איש ישראל, אף על פי שרואה שאין תפלתו מועלת, אף על פי כן אל ימנע מן הרחמים להעתיך אל ה' תמיד (פרשת וירא):

לאחר שהתחיל להתפלל ידמה בנפשו שנתכפרו עונותיו קדם התחלת התפלה צריך לעמד בשפלות רוח, אשר האדם יודע מרת נפשו כי הוא כלי מלא בושה וכלמה מחמת כבוד העונות, וכמו שכתוב 'הנה נא הואלתי לדבר ואנכי עפר ואפר', אף לאחר שהתחיל להתפלל צריך לעבד בשמחה וידע כי תפלתו בוקע רקיעים (ערב יום כפור):



ברכת טוב

רבי אריה יהודה הלוי מאודורב זיע"א עקר מטרת התפלה - הרשם למשך היום עקר העבודות בתורה ותפלה הוא, שגם אחר אשר ילך מהעבודה ישאר רשם אצלו, שלא יוכל לחטא ויהיה יראת ה' חופף עליו כל היום, ואזי סימן שהתפלל (פרשת וירא):

אוצרות גאוני הדורות

רצה לומר הלא התכלית הוא שתאכלו ותברכו ברכת המזון, פי לך נתפנוג גם הם לסעד אצלו, עכ"ד.

ואיתא בגמרא (ברכות כ:): דרש רב עיורא וכו' אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם כתוב בתורתך (דברים י"ז) 'אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד', והלא אתה נושא פנים לישראל

ליה למימר 'בן נעשה כאשר דברת'. ושמעתי בשם גדול אחד לפרש, כי נתבאר בספר עשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"א פכ"א) דמעות ברכת המזון אינה נוהגת בעליונים כלל, וזה הטעם הסעודה שסעדו המלאכים אצל אברהם כדי שיעשו מצוה זו לברך ברכת הזמון מה שלא עשו למעלה, וזהו פי על כן עברתם על עבדכם,

ואקחה פת לחם וסעדו לכם אחר תעברו פי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת (יח ה)

אור תורה

רבי אורי קאלמיי זצ"ל אכילת המלאכים בלי ברכת המזון בכדי שיהיה לישראל נשיאת פנים קשה מאי כן תעשה כאשר דברת, הנה

שהמים יעלו לקראת אברהם אבינו ע"ה, והוא בעצם אמרו בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת.



ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה (כב)

(ה)

דברי חיים

רבי חיים ירוחם לניץ זצ"ל

הליכת אברהם ויצחק במהירות להר המוריה לאחר פירדתם מישמעאל ואליעזר

פרש רש"י, כלומר מעט דרך לפנינו. ולכאורה מה פונת רש"י בזה, הלא עד יום השלישי הלכו כלם ביחד, ומאי נפקא מנה אם עוד ילכו, הלא כתיב (במדבר יא לא) 'ויכרךך יום כה' אצל השל, דלמא הכי נמי דרך יום כה.

והמתקתי דברי רש"י שיהיה נפנת דבש, על פי מה ששמעתי בשם

אדמו"ר מו"ה צבי מזידיטשוב, שאיש אחד מקרובו ראה אצלו איזה עלין משוי"ב ממחה שמו לא נודע לי על פסוק וירא את המקום מרחק, וכתב שם כי אברהם אבינו התפלא מאד שהוא הולך לעשות מצוה גדולה כזאת לשחט בנו יחידו ועדין המקום מרחק ממנו, והלא פסיעותיו של אברהם אבינו היה שלש פרסאות פשרדף אחר המלכים (ב"ר מג א), ולזה כן פשראה את המקום עדין רחוק ממנו, הבין שבשביל שהיו ישמעאל ואליעזר הנערים על ידם אינו יכול להגיע שם תכף, על כן אמר 'שבו לכם פה עם החמור' עם הדומה לחמור, ואתם עושה לי עכבה על כן שבו בזה, אבל כשיהיה אני והנער - ברגע אחד נהיה שם כשנהיה בלעדכם, כן שמעתי.

ועמסתי שכן פרש רש"י ז"ל דרך מעוט לפנינו, כשנהיה רק אני ובני - ברגע נהיה שם, ולא 'כדרךך יום כה', רק תכף נהיה שם.



ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים (כב יא)

משך חכמה

רבי מאיר טמחה הכהן זצ"ל

בעת העקדה לא היו רשאים המלאכים לבוא להר המוריה

לפי שבעת העקדה שהיה מקריב אברהם בנו להשם יתברך, היה אז התגלות אלקית כמו שהיה לכהן גדול ביום הפורים לפני ולפנים, שעל זה נאמר (ויקרא טו ז)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

תשובת אמות העולם אינה מתקבלת

ולפי פשוטו של רש"י ז"ל שפרש ואם לא יעמדו במרדן 'אדעה' מה אעשה להפרע מהם ביסורין, ולא אכלה אותם. ע"כ. יקשה אם לא עמדו במרדן ועשו תשובה למה עוד יפרע מהן, הלא אין דבר עומד בפני התשובה, כמו שכתוב (יחזקאל לג יא) 'אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחקיה, אם כן למה יפרע מהם.

ואפשר הוא על פי מה שאמרו ז"ל שאין תשובת אמות העולם מתקבלת, מטעם שאמרו זכרונם לברכה, או מצד שאינם בנים ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, או מטעם שלא נצטוו כי אם בשבע מצות בני נח והיה להם לקימה, ולכך אין תשובתם מתקבלת. והקשו ז"ל מאי שנא מאנשי נינוה שנתקבלה תשובתם, ותרצו שלא נתקבלה אלא לפי שעה, אבל אחר כך נפרע מהם על ידי הרעש בימי נחום האלקשי.

נמצא שאין תשובת בני נח מתקבלת אלא לפי שעה, אבל אחר כך נפרע מהם הכל. וזהו שכתוב בכאן גם כן אדעה מה אעשה ואפרע מהן ביסורין, ולא אכלה אותם לפי שעה, רצונו לומר כמו באנשי נינוה שנופרע מהם אחר כך.



ויאמר כי את שבע כבשת תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת (כא ל)

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

הוכחת עלית המים לקראת הכבשים על בעלות הבאר

לפי פשוטו שמעתי ח"ר משם משה אגוזי ז"ל, כי נודע מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"ר נד ה), שאמרו כל מי שיעלה המים לקראת צאנו הבאר שלו, ועלו לקראת צאנו של אברהם כמו שאמרו ז"ל.

ועדין אפשר לאומר שיאמר, כי אלה הצאן שבגיד אברהם אבינו ע"ה יש להם סגלה מצד עצמם שהמים עולים לקראתם, ואין הדבר מצד שהבאר הוא של אברהם אבינו ע"ה. לכן כי יסבר פי דוברי שקר נתחכם אברהם אבינו ע"ה ונתן לו במתנה שבע כבשות, ואחר שיהיו של אבימלך ילכו על הבאר ולא יעלו המים לקראתם, וכגון זו יקר סתודתא כי הבאר של אברהם אבינו ע"ה, ובא האות

דכתיב (במדבר ו כו) 'ישא ה' פניו אליך', אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שפתבתי להם בתורה (דברים ח י) 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך', והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה, ע"כ.

ולפי זה אם יברכו המלאכים גם כן ברפת המזון, ממילא לא יהיה לישראל נשיאות פנים על ידי ברפת המזון, ולכן אמר אברהם וסעדו לבכם אחר תעברו, דהינו תעברו מיד בלא ברפת המזון.

ויאמרו כן תעשה כאשר דברתי, דאמרינן בגמרא (פסחים קט"ז:) עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים וכו', לאחר שאוכלין ושותין נוהגין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך, ואומר להן איני מברך שיצא ממני ישמעאל וכו', נמצא שגם אברהם לא יוכל לברך ברפת המזון.



ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתנו לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יח ח)

בית אשר

רבי אשר זעליג גרינצוויג זצ"ל

נתינת התורה לישראל בזכות אכילת בשר בחלב של המלאכים

יש לדקדק דלעיל כתיב נצבים עליו, וכאן הוא עמד עליהם. ואפשר לומר על פי המובא בבעלי התוספות כאן, מלמד שהאכילם בשר וחלב, וכשרצה הקב"ה לתן תורה לישראל אמרו המלאכים 'תנה הודך על השמים', אמר להם כתוב בתורה (שמות כג ט) 'לא תבשל גדי בחלב אמו' ואתם כשיירדתם למטה אכלתם בשר וחלב שנאמר ויקח חמאה וחלב, מיד הודו להקב"ה, והינו דכתיב בפרשת תשא (לו כז) 'כי על פי הדברים האלה פרתו וגו', וכתיב לעיל מיניה 'לא תבשל גדי בחלב אמו', ע"כ. נמצא שקבלת התורה היה על ידי שהאכילם בשר בחלב.

וזהו שאמר ויקח חמאה וחלב ויתנו לפניהם, שנתן להם בשר בחלב, ועל ידי זה והוא עמד עליהם זכה לעמוד למעלה מהם, במה שהוא תחת העץ, הינו שזכו על ידי זה לקבל התורה שנקראת 'עץ חיים', כנאמר (שמות יט יז) 'ויתיצבו בתחתית ההר', וזו 'תחת העץ'.



ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו פלה ואם לא אדעה (יח כא)

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יְרָאָה אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהַר ה' יְרָאָה. יוֹבֵן עַל פִּי מִדְרַשׁ יְלֻקוּט, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחֹק, מֵאֵין הָיָה יוֹדֵעַ אַבְרָהָם אֵיךְ מָקוֹם הוּא, אָמַר רַב פֶּפְא מִתַּחֲלָה עִמָּךְ הָיָה וְנַעֲשֶׂה הֵר, מִשֵּׁם יָדַע שֶׁזֶה הַמָּקוֹם הֵר ה', שְׁאִין כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לִשְׁכֵן בְּעַמָּךְ.

שָׁמַע מִנֵּה מִתַּחֲלָה הָיָה הַמָּקוֹם הָיָה עִמָּךְ, וְעִכְשָׁו מִכַּח הַקְּרָבָן נַעֲשֶׂה הֵר, וְאִם כֵּן לְאַחַר הַקְּרָבָן הָיָה מִן הַרְאוֹי לְחֹזֵר לְעַמָּךְ, אֲלֵא צְרִיף לֹאמַר שְׁעוֹלָמִית יִקְבַּע שֵׁם הַשְּׂכִינָה.

וְלִזְהָ אָמַר וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יְרָאָה עוֹלָמִית, כִּי יְרָאָה הוּא עֲתִיד, וְקִשְׂיָא מְנַלְן, לִזְהָ אָמַר אֲשֶׁר יֹאמַר עֲלִיו לְהַבֵּא אַחַר שֶׁהַקְּרָבָן קָרְבָן הֵר ה', מִזֶּה מוֹכַח שֶׁמִּקְדָּשׁ עוֹלָמִית.

שֵׁם דָּוִד

רַבִּי דָּוִד אוֹפֵנְהַיִים זצ"ל

לא חשש אברהם אבינו שמה יתחייב בהליכתו על טמאת המקדש לפי שקדם העקדה לא נברא הר המוריה

מִכְרַשׁ בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (וִירָא כב), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחֹק, וְהֵיכָל נִרְאָה מִרְחֹק, מִלְמַד שֶׁמִּתַּחֲלָה הָיָה מָקוֹם עִמָּךְ, כִּינֵן שְׁאִמַר הַקַּב"ה לְשֵׁרוֹת שְׂכִינָתוֹ עֲלִיו וְלַעֲשׂוֹתוֹ מִקְדָּשׁ, אָמַר אֵין דְּרַךְ מֶלֶךְ לִשְׁכֵן בְּעַמָּךְ אֲלֵא בְּמָקוֹם גְּבוּהָ וּמַעֲלָה וּמִיַּפֵּה וְנִרְאָה לְכָל, מִיָּד רַמְזוּ הַקַּב"ה יִתְבַּרְךְ לְסִבִּיבוֹת הַעַמָּךְ שֶׁיִתְקַבְּצוּ הַהָרִים לְמָקוֹם אֶחָד לַעֲשׂוֹת מָקוֹם הַשְּׂכִינָה, לְפִיכֶף נִקְרָא הֵר הַמִּזְבֵּיחַ שֶׁמִּירְאָתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה יִתְבַּרְךְ נַעֲשֶׂה הֵר, ע"כ. הָרִי מְבֹאֵר שְׂבִיּוֹם צִוּוֹת ה' אֶת אַבְרָהָם לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲדִין לֹא הָיָה הֵר הַמִּזְבֵּיחַ בְּעוֹלָם, רַק בְּרִיאָה תְּדוּשָׁה בְּרָא ה' בְּיוֹם הַעֲקֵדָה.

וְכִזָּה עָלָה בְּיַדְנוֹ לְתַן טַעַם טוֹב וּמִשְׁבַּח לְמָה בְּיוֹם צִוּוֹת ה' אֶת אַבְרָהָם עַל דְּבַר הַעֲקֵדָה הַסְּתִיר מִמֶּנּוּ מָקוֹם הַנִּרְצָה, בְּאִמְרוֹ וְהַעֲלֵהוּ שֵׁם לַעֲלָה עַל אַחַד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים, הָיָה לוֹ לֹאמַר וְהַעֲלֵהוּ שֵׁם לַעֲלָה עַל הֵר הַמִּזְבֵּיחַ. וְלִפִּי דְבָרֵי הַתַּנְחוּמָא מוֹכֵן הֵיטֵב, שֶׁהָרִי בְּשֵׁעָה שְׁנֵצְטוּהָ אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּפִרְשַׁת הַעֲקֵדָה עֲדִין לֹא הָיָה הֵר הַמִּזְבֵּיחַ בְּעוֹלָם, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לֹאמַר וְהַעֲלֵהוּ עַל הֵר הַמִּזְבֵּיחַ, לְכֵן הַעֲלִים הַדְּבָר וְאָמַר עַל אַחַד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים.

וּמַעֲתָה שׁוֹב אֵין לְהַקְשׁוֹת אֵיךְ עָלָה אַבְרָהָם אֶל אֶרֶץ הַקְּדָשׁ וְטַמְאָת אֶרֶץ הָעַמִּים עֲלִיו, וְלֹא חֲשַׁשׁ שְׁמָא יִתְחַיֵּב

גַּם כֵּן בְּפִסְיָנִים כִּי אֵין זֶה אֵיל רִגִּיל, אֲלֵא שְׁהוּא מוֹכֵן וּמִזְמֵן לְכֶף, וּבְרִיָּה מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרִאשִׁית הוּא.

מָקוֹם הַעֲקֵדָה נַעֲשֶׂה לְהֵר בְּעַת הַעֲקֵדָה

תַּפְאֵרֶת יְהוֹנָתָן

רַבִּי יְהוֹנָתָן אֵיבִישׁיץ זצ"ל

מָקוֹם הַעֲקֵדָה הָיָה מִישׁוֹר מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרִאשִׁית כְּדֵי שְׁלֹא יַעֲבֹדוּ בּוֹ לְעַבְדָּה זָרָה

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יְרָאָה אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהַר ה' יְרָאָה (כב יד). נִרְאָה לְפָרֵשׁ עַל פִּי דְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ (תַּנְחוּמָא כב), דְּתַחֲלָה הָיְתָה בְּקַעָה, וּכְשָׁבֵא אַבְרָהָם הַתַּפְּלָל וְאָמַר אֵין דְּרַכּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לִשְׁכֵן בְּעַרְפֵּל, מִיָּד נַעֲשֶׂה הֵר. וְיֵשׁ לְהַבִּין לְמָה בְּאִמְתָּ לֹא בְּרָא אוֹתוֹ הַקַּב"ה מִתַּחֲלָה לְהֵר.

רַק נִרְאָה דְּיָדוּעַ מַה שֶׁהַקְּשָׁה בִירוּשָׁלַיִם, אִם נַעֲבֹד בְּמִחְבֵּר אֲסוּר הָאֵיךְ הַכָּשֵׁר הֵר הַמִּזְבֵּיחַ לְהִיּוֹת שֵׁם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הָא אִמְרִינֵן דְּאֵין לָךְ הֵר שְׁלֹא עֲבָדוּ בּוֹ עַבְדוּת כּוֹכָבִים. וְלִתְרַץ קוּשְׂיָא זֹאת הוּא, דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא יְרֻשָׁה לָנוּ וּמְחֻזָּקָתָּ וְעוֹמְדָתָּ מֵאַבוֹתֵינוּ, וְהַקַּב"ה נָתַן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאַבְרָהָם בְּמַתְנָה, וְאִם עוֹבְדִין אַחַר כֶּף לְהֵר אֵינוּ נֶאֱסָר, דְּאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ. רַק תֵּינַח מַה שֶׁעֲבָדוּ אוֹתוֹ לְאַחַר שֶׁנָּתַן לְאַבְרָהָם אֵין יָכוֹלִין לְאַסֵּר אוֹתוֹ, אֲבָל מַה שֶׁעֲבָדוּהוּ קִדְּם שֶׁנָּתַן לְאַבְרָהָם וְנֶאֱסָר כְּבֹר יְהִיָּה אֲסוּר לְבַנְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְלִזְהָ הָיָה תַּחֲלָה בְּקַעָה קִדְּם שֶׁהַתַּפְּלָל אַבְרָהָם לַעֲשׂוֹתוֹ הֵר, אִם כֵּן מִתַּחֲלָה לֹא נֶאֱסָר, וּמִשְׁנַעֲשֶׂה הֵר הָיָה יְרֻשָׁה לְאַבְרָהָם, וְגַם שֶׁעֲבָדוּהוּ אַחַר כֶּף אֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ.

וְזֶה שְׁאִמַר אַבְרָהָם ה' יְרָאָה, הַרְצוֹן, שִׁיְהִיָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר בּוֹ יְרָאָה ה', רַק שִׁיקְשָׁה אֵיךְ יִתְכַּן שִׁיְהִיָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּהֵר הֵלֵא אֵין לָךְ הֵר שְׁלֹא עֲבָדוּהוּ כְּקוּשְׂיַת הַירוּשָׁלַיִם, וְעַל זֶה קָאָמַר לְתַרוּץ אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהַר ה' יְרָאָה, רְצָה לֹאמַר זֶה שְׁהוּא הֵר נִתְחַדַּשׁ הַיּוֹם, כִּי מִקְדָּם הָיְתָה בְּקַעָה, וְאִם כֵּן תּוֹ לִיכָא לְמִיחַשׁ, דְּאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ.

בְּגִדֵי אַהֲרֹן

רַבִּי אַהֲרֹן תְּאוּמִים זצ"ל

הֵר הַמִּזְבֵּיחַ נוֹתֵר הֵר מִפְּנֵי הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה עֲלִיו לְעַד

יָכוֹל אָדָם לֹא יְהִיָּה בְּאֶהֱל מוֹעֵד, וּפְרַשׁ בִירוּשָׁלַיִם (יוֹמָא פ"א ה"ה) אֲפֵלוֹ אוֹתָן שְׂכַתוֹב 'פְּנִיָּהֶם פְּנֵי אָדָם'. לְכֵן לֹא הָיוּ יָכוֹלִים לְהִיּוֹת עַל הָהָר אִזּוּ, רַק קָרָא מִן הַשְּׂמַיִם, שֶׁהַמֶּלֶךְ לֹא הָיָה יָכוֹל לְגַשֵּׁת אֶל הָהָר. לְכֵן אָמְרוּ (ב"ר נוה י) כִּי אַבְרָהָם הָיָה כְּכֵהֵן גְּדוֹל אִזּוּ בְּעַת הַעֲקֵדָה, וְלְכֵן לֹא הָיוּ יָכוֹלִים הַמֶּלֶאכִים לְבֹא שָׁמָּה, וְזֶה שְׁאִמַר אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהַר ה' יְרָאָה.

וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל אַחַר נֶאֱחָז בְּסַבְּף בְּקַרְנָיו (כב יג)

נִיצוּצֵי שִׁמְשׁוֹן

רַבִּי שִׁמְשׁוֹן מְאוּסְטוֹפּוֹלִיא זצ"ל

כִּפְרַת עֵינוֹ הַעֲגַל בְּזִכּוֹת אֵיל הַעֲקֵדָה

הִנֵּה אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם ה' יְרָאָה, וּפְרַשׁוּ חו"ל (ב"ר נו י) שֶׁצִּפְפָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁיַּעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַעֲגָל, וְאָמַר אִזּוּ יְרָאָה הַשִּׁי"ת זְכוֹת הַעֲקֵדָה שֶׁעָקַד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ עַל הֵר הַמִּזְבֵּיחַ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךְ, וְיִרְחַם עֲלֵיהֶם בְּזִכּוֹת זֶה.

וְזֶה רַמְזֵי דְבָרֵי קִדְּשׁ אֱלֹהִים, וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל אַחַר, הִינֵנוּ שֶׁרָאָה שְׁכָמוֹ זֶה הָאֵיל עוֹמֵד וְנֶאֱחָז בְּסַבְּף, כְּמוֹ כֵן יֵשׁ עוֹד אֵיל אַחַר שֶׁעוֹמֵד וְנֶאֱחָז בְּסַבְּף, שֶׁרָאָה שְׁעִתִּידִין יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב קָרְבָן לְסַטְרָא אַחְרָא בְּעַשִׂיַת הַעֲגָל, כְּמוֹ שְׂכַתוֹב (שְׁמוֹת לב ו) 'וַיַּעֲלוּ עֲלֵת וַיִּגְשׂוּ שְׁלָמִים'.

וְזֶה שְׁאִמַר וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל אַחַר נֶאֱחָז בְּסַבְּף, שֶׁנֶּאֱחָז בְּתַבַּת 'סַבְּף', כִּי אֲצֵל אוֹת ס' עוֹמֵד ע', וְאֲצֵל ב' עוֹמֵד ג', וְאֲצֵל כ' עוֹמֵד ל', וְנִמְצָא אֲצֵל תַּבַּת 'סַבְּף' הוּא תַּבַּת 'עֲגָל' [וְכוּי]. וְעַל כֵּן אָמַר בְּהַר ה' יְרָאָה שֶׁפְּרַשׁוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁיְרָאָה אִזּוּ זְכוֹת הַעֲקֵדָה לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ.

אִמְרוֹת ה'

רַבִּי מִשָּׁה אֲרִיָּה לֵיב לִיטְט-רוֹזֶנְבוּים זצ"ל

בְּרִיאַת הָאֵיל בְּשִׁשִּׁת יְמֵי בְּרִאשִׁית

בְּמִפְרָשִׁים דִּיקוּ מֵלַת 'אַחַר', וְלִפִּי עֲנִיּוֹת דְּעִתֵּי נִרְאָה, דְּוִדְאֵי הָיָה אַבְרָהָם חוֹשֵׁשׁ אוֹלֵי הָאֵיל שֶׁל אָדָם אַחַר הוּא וְאוֹלֵי נֶאֱבָדָה מִבְּעֻלָּיָה, אָמְנָם הָיָה מִכִּיר שֶׁהָאֵיל הִלְזוּ הָיָה מִשְׁנָה בְּצוּרָתוֹ, וּבְרִיָּה בְּפָנֵי עַצְמוֹ הוּא שֶׁנֶּבְרָא מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרִאשִׁית (אֲבוֹת פ"ה מ"ו), לְפִיכֶף לְקַחוּ וְהַקְרִיבוּ תִּכְף.

וְזֶה הוּא דִּיק בְּמֵלַת 'אַחַר' שֶׁפְּרוּשׁוֹ שׁוֹנָה מִהַשְּׂאָר, וְכִמוֹ שְׁאִמְרוּ רַב"ל (שְׁבַת כח): שׁוֹר שֶׁהַקְרִיב אָדָם הִרְאָשׁוֹן קָרָן אַחַת הָיְתָה לוֹ בְּמַצְחוֹ, כֶּף הָיָה מִכִּיר אַבְרָהָם אָבִינוּ

והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך (כב ב). לכאורה בתחלה כתיב 'לך לך אל ארץ המוריה', הרי שקראו ארץ, ואחר כך אמר 'על אחד ההרים', הרי שקראו הר. ועוד כן כתיב 'אשר אמר אליך', ולא כתיב 'אשר ארצך' כמו לעיל (יב א).

ויש לומר דאיתא במדרש וירא את המקום מרחק, שראה אותו מקום עמק ולא הר, והתפלל ואמר אין כבודו של מלך לשכן בעמק, ונעשה באתו היום הר, 'אשר אמר היום בהר ה' יראה'.

נמצא שעל ידי אברהם נעשה הר, והינו על אחד ההרים ולא כתיב ארץ, לפי שבתחלה היה רק ארץ ולא היה עדין הר, ורק עכשו על ידי אברהם נעשה הר, ונעשה הר המיוחד שבהרים, כעין שפרש רש"י לקמן (כו ט). והינו גם כן אשר אמר אליך, רצה לומר אשר אמר שיהיה הר בשבילך, וכעין דאיתא (ברכות מז.) 'עליך אמר קרא, ופרושו בשבילך אמר קרא עיי"ש.

בראשית, למען לא יעמידו העכו"ם שמה מצבה ובמה לעבודה זרה שלהם, וקדם העקדה נעשה שם המישור להר.

והנה כאשר נשתנה שם מקום או שוק ונקרא בשם אחר, אזי הזקנים אשר הרגלו בשם הישן, על הרב זכירו שם המקום או שוק בשם הישן, ורק צעירי הימים אשר עדין לא הרגלו בשם הישן, שם החדש על לשונם.

והנה אברהם אשר לא הרגל לקרא שם מקום העקדה בשם הר קראו 'מקום', מה שאין כן היום בהיות שאנו מרגלים כבר לקרא למקום עקדת יצחק 'הר', אנו אומרים 'בהר השם יראה', וכזה יובן שפיר הכתוב.

נחלת אברהם

רבי אברהם אבא הערצל זצ"ל
מקום העקדה נעשה להר בזכות תפלתו של אברהם אבינו

על טמאת המקדש וקדשיו, שהרי לפי דברי התנחומא עדין לא נברא הר המוריה בעת ההיא, וקדם שנברא מקום המקדש אין כאן בית מחוש, וכשיצא אברהם אבינו מחרן היה בן ע"ה שנים, ובשעת העקדה היה בן קל"ז שנה, נמצא שהיה בין עליתו לארץ ישראל עד העקדה ס"ב שנה, שבכל משך זמן ההיא היה יכול לילך בכל הארץ לארצה ולרחבה, שעדין אין הר המוריה בעולם. (פר' לך לך)



בן גרני

רבי יוסף ישראל זייטש זצ"ל
אברהם אבינו הרגל לקרות להר המוריה בשמו הישן

ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה. וקשה לכאורה שפתח ב'מקום' וסיים 'בהר', ועין רש"י. ונראה על פי מה דאיתא בירושלמי הובא בכתם סופר (או"ח סי' רח) שמקום העקדה היה מישור מששת ימי

מעשי צדיקים

למחוז חפצו, ומיד פנה לבית רבי העשיל, בכניסתו לבית אמר שחולה הוא, ומיד נשכב על מטת רבי העשיל עם מלבושיו המאבקים והמלכלכים בטיט הדרכים.

רבי העשיל לא הקפיד עליו במאומה, רק שמש אותו במסירות ונתן לו רפואות, בהגיע שעת חצות היה רבי שמשון ער, וראה את רבי העשיל עורף תקון חצות בבכיות וברעידת כל עצמותיו, אז לא יכל עוד להתאפק, וגילה לרבי העשיל את זהותו. (ניצוצי שמשון)



ויאמר טוב אשוב אליך בעת חיה והנה בן לשרה אשתך (יה ט)

אחד מבני מנינו של רבי שלום מרדכי הנחן מברזאן זצ"ל המהרש"ם, נכנס אל הרב בבחילות, להזכיר את קרובת משפחתו המתגוררת בכפר הסמוך ומצויה כעת בסכנת חיים, בני המשפחה שלחוהו בדחיפות אל הרב שיתפלל ויעתיר עבורה, וכן שיזעיק רופא ממחה, אולי יוכל לעזר ולהציל.

תחלה מסר לרב את שמה "שרה", ואת שם אמה, ואחר התיעץ איהו רופא להזעיק למטת החולה, הוא חושש שאם יקרא לפרופסור הממחה ביותר, הלה

חסיד שסע אל הרה"ק רבי צבי הערש מרימנוב זיע"א ושהה בצל קדשו זמן מה, נכנס לרבו כשהגיע הזמן לנסע הביתה ואמר, "אינני יודע במה אני חוזר לביתי".

ענה רבי צבי הירש, ואקחה פת לחם, הריני לוקח את ההשפעה היהודית, 'וסעדו לבכם', והנני מזריחה אל מעמקי לבבכם, 'אחר תעברו', תחושו בזאת רק לאחר נסיעתכם מכאן, ומדוע מגיע לכם פת זאת, 'פי על פני עברתם על עבדכם', משום שהנכם מטריחים עצמכם לבוא אל הצדיק. (דברי אמונה)



וישח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יה ח)

ספר רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל אב"ד לבוב, אחר שהתגלה לרבי שמשון מאוסטרופולי זיע"א הי"ד, שיהא חלקו בגן עדן במחצת הרבי ר' העשיל זצ"ל שלאחר שנים נתפרסם כאב"ד קראקא, הוא בקש לתרות על קנקנו.

החליף רבי שמשון בגדיו שלא יכירוהו, התחזה לעובר ארח פשוט, וכך יצא לדרכו, לאחר טלטול בדרכים הגיע

ישח נא מעט מים (יה ז)

בחתנת הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשרקאס זיע"א עם בתו של הרה"ק רבי דובנער מליובאוויטש זיע"א, אמר אבי הפלה מאמר חסידות ארץ, כשסיים הדרוש התבטא המחנן הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זיע"א אבי החתן, 'ישח נא מעט מים', מעט תורה.

במקום נכח אחד מגדולי חסידי חב"ד, רבי יצחק אייזיק אבד"ק הומיל זצ"ל, שקנא לכבוד רבו והגיב, המלאכים נדמו לאברהם כערביים ולהם משפיעים מעט מים, אולם לנשמות ישראל חגיבים לתן הרבה מים.

נענה הרה"ק הצמח צדק זיע"א, "לא כן, אלא למלאכים דבר, ולהם די במעט מים", בהזדמנות אחרת הגיב רבי הלל מפאריטש זצ"ל על טענה זו, "הלא כל התורה היא כד מן הים, הינו כ"ד ספרים, הרי שכמה שיאמרו אינו אלא ככד מן הים". (מגדל עז טער המעשה, מעשי אבות אות לו עמוד קעב)



ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו פי על פני עברתם על עבדכם ויאמרו בן תעשה פאטר דברך (יה ה)

בערב שבת הלך להתפלל בבית מדרשו של רבי אלימלך, אך לא נכנס פנימה ונשאר בחוץ כדי שלא להפריע לרבי אלימלך מתפללו, לפתע הפסיק רבי אלימלך מתפללו, ושאל היכן יש כאו אברך אחד שאינו מניח לי להתפלל.

חפשו אחר האברך, עד שמצאו את רבי ארון לייב מתפלל בחדר החיצון של בית המדרש, הוא נקרא אל רבי אלימלך, שכבדו ביותר ונתן לו מקום במזרח.

במוצאי שבת נכנס רבי ארון לייב אל הרבי עם הרבנית, ובקש עבורה רפואה, הוריד רבי אלימלך את החגורה שבה היה חגור, אמר לרבנית שתאחז בקצה האחד בעוד הוא אוחז בקצה השני, ושאל האם היא כבר חשה בטוב, כשהשיבה שעדיין לא, שאל פעם נוספת.

משהשיבה הרבנית שהיא מרגישה טוב יותר, שאל בשלישית, אז השיבה שעתה היא כבר בריאה כאחד האדם, שאל הרבי, האם אמת הדבר שלא הבריאה בפעם הראשונה, והיא ענתה שאכן הרגישה מיד שהבריאה, אלץ שבקשה לאחז עוד בחגורה של הרבי.

אחר שאל רבי ארון לייב את רבי אלימלך מה הם החטאים שראה על מצחו, ורבי אלימלך הזכיר לו שכאשר שב מהטבילה במקוה ביום הבר מצוה שלו, עבר לפניו איש שהתבטא "הלואי ויהיה לי בן כזה".

הדברים הכניסו בלבבו מעט רגשי התנשאות, וחיז"ל אמרו (סוטה ד:): 'כל אדם שיש בו גסות הרוח כאלו עובד עבודה זרה וכאלו בא על העריות'. ולאחרונה בא אליו אליהו הנביא ללמוד תורה, והוא דחה אותו ובגישו וכל המלבין פני חברו ברבים כאלו שופך דמים' (ב"מ נח.). (שרפי מודט)



ויאמר ה' זעקות סדם ועמרה כי רבה וחטאתם כי **כבדה מאד** (יה ט) **יום** אחד התכנסו פרנסי קהלת וילנא בדבר תקנה חדשה, שלא להתיר כניסתם של עניים מן החוץ, על סמך דברי חיז"ל (בבא מציעא עא.) עניי עירך קודמים, לישיבה הזמן גם **רבי אליהו מוילנא** זצ"ל, שכן מסכם היה כי הגאון משתתף רק בישיבה בה דנים בדבר תקנה חדשה לטובת הכלל.

משעמד על טיב התקנה החדשה, פנה רבי אליהו אל הפרנסים ואמר בתרעמת, "מדוע הזמנתם אותי לישיבה

בלמודו והיה לאחד ממציגי הפתה, ולא רצה בשום אופן לעזב את למוד התורה.

לא עבר זמן רב והנער התעלה מעלה מעלה בלמוד וביראת שמים, וכשבא הבייתה התחיל להטיף דברי מוסר וחזוק וכל הבית התעלה בזכותו, לא עבר זמן רב ואמו שכל השנים הלכה פרועת ראש, כסתה ראשה כאחת הצנועות וגם שאר הילדים חנכו בדרך התורה, עמדה לו תקיפותו של השבט סופר. (רבי עקיבא ותורתו)



ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר (יה כז) **בנות** שנפל הרה"ק **רבי ארון לייב מפרימישלאן** זיע"א למשכב, הגיע לביתו עני שבקש להכנס אליו, אך הרבנית לא רצתה לתת לו להכנס את החולה, מששמע רבי ארון לייב שמאן דהוא מבקש להכנס, מיד קם ממתו ופתח לקראתו את הדלת.

כשנכנס העני, ספר שהוא אליהו הנביא, ושהוא רוצה ללמוד את כל סודות התורה הקדושה, השיב רבי ארון לייב, "לעבד את ה' אני רוצה לפי השגתי, להשיג נגלות התורה חפץ אני על ידי יגיעתי ועמלי, ואלו את תורת הנסתר הנני רוצה לשמע מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו".

בערב זמן חלתה הרבנית של רבי ארון לייב, והוא נסע לבקש מהרה"ק **רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב** זיע"א שיברך את הרבנית ברפואה, ענה לו רבי יחיאל מיכל שישע אל הרה"ק **רבי אלימלך מליזענסק** זיע"א, ואצלו תבוא לה הרפואה.

נסע רבי ארון לייב לשבת בליזענסק, ובדרך אמר לרבנית, "דעי שרבי אלימלך רואה על מצחו של אדם את כל מה שעשה מיום הולדתו, אני מתירא מאד שהוא ישלח אותי מביתו נאנה קדש ולא יהיה לנו היכן להיות בשבת, על כן הכיני באכסנייתנו את כל הנצרך לשבת".

כשהגיע רבי אהרן לייב לליזענסק, סרב רבי אלימלך לתת לו שלום, באמרו שהוא רואה על מצחו שעבר על שלשת העברות החמורות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, הוא שב לאכסנייתו בשברון לב, ואמר לרבנית, הלא אמרתי לך שתכיני צרכי שבת כי הרבי לא יקבלני.

ידרש תחלה הון עתק בשכרו, וכפי המצב לכאורה הוא יגיע כבר מדי מאחר.

פתח הרב תנ"ך, ונפתח לו בפסוק 'והנה בן לשרה אשתך', אמר לו אתה יכול לקחת את הרופא הראשון שתראה, אך דע שאין בו צרך כי כבר ילדה בן למזל טוב, ואני משער שתפגשו בדרךכם שליח שיאמר שאין צרך ברופא. הוא עשה כן, לקח רופא פשוט, והחזירום מדרךכם, שב אל הרב ואמר, הרי זה מופת של הרב, השיב הרב, המופת הוא של התורה. (פלאי פלאים)



היפלא מה' דבר (יה יד) **בשנותיו** האחרונות כשהיה רבי **משה פיינשטיין** זצ"ל בברית מילה שנגערה לנכדו, ברך אותו מהנוכחים שיזכה להיות בחתונה של הורן הנמול, ורבי משה ענה אמן בהתרגשות.

אחר אמר בעינים דומעות, "הגם שבדרך הטבע על פי שנותי ובריאותי אין נראה שאפסר שיקרה כן, אבל משיח יכול לבוא מיד, ועוד, 'היפלא מה' דבר', כמו שרואים בתורה אצל שרה אמנו". (הקדמת אגרות משה ח"ח)



כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דבר ה' (יה יט)

משנפרץ הדור והיו מבגי פרשבורג שלא שלחו את בנייהם ללמוד תורה, גדר **השבט סופר** זצ"ל גדר בעדו שלא יגיע לשמחת בר מצוה, אם הנער לא ילמד בתלמוד תורה יסודי התורה.

הוי עובדא שאחד מהגאונים המודרניים לא שלח את בנו ליסודי התורה, אך היה לו לבזיון גדול אם השבט סופר יעדר מהשמחה הגדולה שהתכונן לעשות ביום הבר מצוה של בנו, כיון שהיה מעשירי העיר.

על כן כשנעשה בנו בן שנים עשרה ונחצי הכניסו ליסודי התורה, כדי שבעת שמחתו ימנה בין התלמידים, ואז יעטר הרב את הארוע בהופעתו, אכן ביום השמחה היה הנער תלמיד יסודי התורה, והשבט סופר לא יכל להמנע מלבוא אליו.

אמנם לא יאנה לצדיק כל און, הנער שהיה בעל כשרונות הצליח יפה

את הרחוב, בדפק מואץ החיש את צעדיו אל המכבסה.

יענקל התקשה להאמין למראה עיניו, המכבסה המפארת של האיטלקים הייתה לאפר, והשנים התרוצצו בחוץ חורים ועצבניים, יענקל מהר לפתח את המכבסה שלו, לידה כבר המתינו לקוחות.

הספור המלא נחשף רק אחר שהמשטרה תפסה את המצית, זה מהר לפתח את פיו, "התפונתי להצית את המכבסה ממול וטעיתתי", הודה, הוא כמוך הסגיר את מזמיני ההצתה, בעלי המכבסה השרופה, כל הלקוחות הותיקים חזרו למכבסה של יענקל, מצבו הכלכלי שב ועלה, וגם תרומותיו חזרו להיות נדיבות.

מאז חלפו שנים ועדין לא מש הקמיע מחיקו, אחר שהתעצב לשמע על פטירת רבי ישעיה, סבר כי הגיע המועד המתאים עליו רמז הרבי, כשפתח את הקמע נעתקה נשימתו, על רצועת קלף זעירה הופיע הפסוק ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח. (שערי קודש)



קומי טאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אטימנו (כא יח)

כתב הרב מרעננה רבי יצחק הוברמן זצ"ל, ששמע מהרה"ק **הבית ישראל** זיע"א בשם אביו הרה"ק **האמרי אמת** זיע"א על הפסוק 'קומי טאי את הנער והחזיקי את ידך בו', כי אמרו 'פה תפלת החולה על עצמו', כמו שהעיד לה המלאך ששמע ה' אל קול הנער, על כן עכשו גדול כחו ורבה זכותו, לכן אמר לה המלאך שתחזיק ידיה בו, ועל ידי כך יהיה לה מעמד.

והוסיף על פי המבאר ברבנו בחיי (יד כא), 'אין אמה בעולם שיהיו שונאים לישראל כבני ישמעאל', אמר המלאך והחזיקי את ידך בו, לרסנו שלא יוכלו בניו להרע. (בן לאטרי)

בשנת תש"ח כשהחלו להשמע קולות הירי של צלפים ירדנים בירושלים, הזכיר הבית ישראל את דברי הרבנו בחיי ואמר, "זוהי כונת הכתוב 'קומי טאי את הנער והחזיקי את ידך בו', ישראל מבקשים מהשכינה הקדושה, קחי ושאי מאתנו את הנער הזה, את ישמעאל והחזיקי את ידך בו שלא יוסיף להשתולל עוד, באותו הרגע פסקו יריות המרצחים, ויהי לפלא. (פאר ישראל)

היהודי שהתדפק על דלת ביתו השכיח ממנו לשעה קלה את צרותיו, הוא הביא דרישת שלום חמה מהונגריה, השיחה התגלגלה עד שהגיע גם לספור מצוקתו של יענקל, "בדאי שמעת על הרה"ק **רבי ישעיה מקרסטינר** זיע"א שאליו אני קשור, כתב פדיון נפש לצדיק, ובעוד מספר שבועות כשאשוב להונגריה, אמסרהו לו".

הרעיון קסם ליענקל שעשה כן מיד, חצי שנה חלפה מאז, הפרנסה הוסיפה להיות דחוקה והאיומים תקפו וגברו, בקר אחד הופיע מידענו בביתו של יענקל והכריז בשמחה, "יש לי בשורות טובות עבורך".

האורח הוציא מתיקו כיס בד קטן, "זה קמיע ששלח לך הצדיק, שאהו עמך בקביעות לשמירה ולהצלה, ובנוסף, הוא צוה שלא תפתח את הקמיע עד שתחוש כי בא המועד המתאים", הגם שהריח כי מתחריו זוממים דבר, התעודד מעתה יענקל מברכת הצדיק ומהקמיע ששגר.

האיטלקים אכן החליטו לפעל, הם גיסו צעיר שחור בעל עבר עברניני עשיר, והבטיחו לו מאתים דולר עבור שרפת המכבסה של המתחרה היהודי, הצעיר הסכים, וקבל מהשנים הכונה מפרטת ובכללה שם הרחוב, תאור חלון הראוה של המכבסה, והחניות הסמוכות לה.

לידו תחבו שטר של מאה דולרים, סכום מכבד מאד בשנים הללו, והבטיחו שאת היתרה יקבל לאחר הבצוע, בשעת לילה מאחרת יצא הצעיר למשימה, בידו נשא מכל דלק גדול, ובכיסו גפרורים.

העברון תר אחר המכבסה על פי ההנחיות שקבל, אף לא הצליח לזהות את המקום, פעבר שעה קלה החלו עצביו להתרופף, הלחץ הנפשי שבש את ראיתו והחשכה הסתירה מעיניו את מכונות הכביסה שמעבר לזכוכית.

משוגרה עצבנותו, טמן את המכל בפנה והמתין לעובר ארח, "אינך מכיר את המכבסה", תמה הלה, והצביע לעברה, התפלא הצעיר כיצד לא הבחין קדם במכבסה הגדולה, אף הסתלק האיש מהר אל המכל, רץ אל המכבסה ונפץ את השמשה הקדמית, והתיו את הדלק על מכונות הכביסה, פעבר שניות היתה המכבסה למאכלת אש.

למחרת בבקר הלך יענקל כדרכו להתפלל שחרית, לאחר התפלה בלי לדעת מאומה על ארועי הלילה, פנה אל מכבסתו, ממרחק הבחין בכבאים ובשוטרים שמלאו את הרחוב, בדתקנה חדשה, "כלום תקנה זו, שלא להכניס עניים מן החוץ, אינה חדשה", שאלו הפרנסים.

השיב הגאון, תקנה זו כבר נתקנה על ידי ארבע ארצות", תמהו הפרנסים והקשו, "למיטב ידיעתנו אין זכר לתקנה כזאת בפנקס של ועד ארבע ארצות", השיב להם רבי אליהו, "לא לארבע ארצות אלה התפונתי, אלא לארבע ארצות קדם, סדום עמורה אדמה וצביים, בהם היתה תקנה שלא להכניס עניים. (דמיוות הוד)



ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח (יט יא)

הפרדה של יענקל מהוריו בדרך לנסות את מזלו באמריקה הגדולה היתה קשה ומרגשת, צפירת הרכבת קטעה אותה באכזריות, יענקל נופף להוריו לשלום, ונבלע בין הנוסעים.

עם הגיעו לאמריקה, התחבר יענקל לקהלת יראים ושלמים, הוא שכר דירת חדר קטנה באיסט סייד היהודית במנהטן, ועד מהרה גם מצא עבודה שפרנסה אותו בכבוד, פעבר זמן נשא לאשה בת טובים כשרה, והאגרת ששלח להוריו אשר בהונגריה על הסתדרותו הטובה ועל נשואיו בדרך התורה, שמחה אותם עד אין קץ.

יענקל התברך בחריצות ובתפיסה מהירה, הוא ידע לזהות הזדמנויות ולאחוז בהן, יום אחד קנה ממנהגר סיני קשיש מכבסה גדולה ששכנה ברחוב המרפזי של השכונה, הוא הפעיל אותה שעות נוספות והתאמץ לרצות את לקוחותיו, ועד מהרה הפך המקום לעסק משגשג.

ההצלחה לא סחררה את ראשו, הוא הוסיף לדבק בדרך התורה והמצות והפיר תודה לה' על הצלחתו, נזקקים ידעו כי בביתו זכו לתרומה הגונה, נולדו לו ילדים, והוא נהל בית יהודי לתפארת, עד ליום שבו החלו הענינים להשתבש.

מול המכבסה שלו פתחו שני איטלקים צעירים מכבסה מתחרה, הם שכרו אולם רחב ידים ומלאוהו מכונות כביסה משקללות ומהירות, ושימת לקוחותיו של יענקל החלה להצטמק, והוא חש כי יציבותו הכלכלית מתערערת והולכת, פעבר זמן שלחו לעברו האיטלקים רמזים כי מוטב לו לסגר את מכבסתו, עיניהם היו צרות בפרנסה המעטה שעדין היא הניבה לו, ויענקל היה אובר עצות.

פרשת וירא

הכנסת אורחים של אנרהם ושל לוט

מנהגו בקודש של הרה"ק רבי ל'ב שְׁרָה'ס זיע"א, מתלמידי רבותינו הקדושים הבעל שם טוב והמגיד ממעזריטש זיע"א, היה להסתובב ולנדוד בין ערים ועיירות, כפרים ויישובים, לבקר בקהילות ישראל ואצל יהודים שהתגוררו ביחידות, ולפעול אצלם גדולות ונצורות לה' ולתורתו.

מרבית ימיו היה רבי לייב שרה'ס עוסק בקירוב יהודים לאביהם שבשמים. יושב היה עמהם, מדריך למצוות ולמעשים טובים, מסירם מהרע ומביאם לעשות טוב, ואף היה מטעים להם את טעמה הנשגב של תורת החסידות. במיוחד היה רבי לייב שרה'ס עושה חסד בגופו ומקדיש כוחות רבים למצוות פדיון שבויים אומללים והצלת רדופים מידי עושיהם הפריצים הרשעים.

אמון על דברי חז"ל (ערכין טז): שאין לו לאדם לשנות מאכסניה שלו, הרי שבכל המקומות בהם הדבר התאפשר, היה רבי לייב שרה'ס מקפיד להתאכסן דווקא באותה אכסניה שבה התאכסן בעבר. כך גם היה באותה עיירה שבפאתי ארץ פולין, עיירה ששמה לא נודע לנו, בה היה רבי לייב שרה'ס נוהג תמיד להתאכסן בביתו של המלמד המקומי.

המלמד, איש חסיד וירא שמים, היה מקצה חדר מיוחד לרבי לייב שרה'ס, עם מיטה כסא שולחן ומנורה, ואף היה דואג לו לארוחות מדי יום ביומו. למותר לציין שביתו של המלמד התנהל בפשטות יתירה, הוא לא היה גדול ומרווח, והתנאים היו בסיסיים מאוד. המלמד היה שמוח בחלקו, והשתדל לתת לרבי לייב שרה'ס את המיטב מצידו. ורבי לייב שרה'ס עצמו, די לו בקב חרובים, וכלל לא היה זקוק ליותר מזה.

באותה עיירה התגורר יהודי שתורה וגדולה התאחדו על שולחנו. האיש היה הוגה על תלמודו בשקידה רבה, רק בשעות ספורות מהיום היה עוסק במסחרו, והוא ראה הצלחה רבה. צעדים שונים שעשה בעסקיו הניבו לו רווחים גבוהים והוא הפך לעשיר גדול. העשיר, נדיב לב, פזר נתן לאביונים ותמך ביד רחבה במשפחות עניות.

יותר מהכל היה העשיר מהדר במצות הכנסת אורחים. בביתו הגדול ורחב הידיים היה העשיר מארח אורחים שהזדמנו לעיר ונותן להם את כל צרכיהם בנפש חפצה. כל אדם שהזדמן לעיירה ידע כי דלתו של העשיר פתוחה בפניו לאכילה שתיה ולינה, וכי עם צאתו מהבית, העשיר גם יעניק לו מתת יד

ברוחב לב.

אם אורחים מהשורה היה העשיר מחבב ומייקר, הרי שבמיוחד היה מבקש העשיר שיתארחו אצלו אורחים גדולי תורה ומופלגים ביראה. ממש כדברי חז"ל (כתובות קג): "ואמר מר: זה יהושפט מלך יהודה, כשהיה רואה תלמיד חכם, היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו, וקורא לו: רבי, רבי, מרי, מרי", היה גם העשיר מחבב ומייקר תלמידי חכמים שהזדמנו לביתו, ואף עושה להם פרקמטיא ומהנה אותם מנכסיו.

לא נחה דעתו של העשיר מאירוחם של אותם תלמידי חכמים שהזדמנו לעיירה, אלא היה טורח להודיע לגדולי וחכמי הדור כי שמחה גדולה תהא עבורו אם יואילו לעקם את הדרך ולהגיע במיוחד אל העיירה כדי להתאכסן אצלו. ואכן, בכל הערים והגלילות הסמוכים נודע היה שמו של העשיר כבעל הכנסת אורחים לשם ולתהילת עולם.

נקל לשער עד כמה קשה הייתה הרגשתו של העשיר בראותו את רבי לייב שרה'ס מגיע לעיירה שלו ופונה להתאכסן דווקא בביתו של המלמד ולא בביתו. מכל קצוות ארץ מגיעים להיות בביתו, ואילו רבי לייב שרה'ס שכבר בא לעיירה, בוחר לו בית אחר. הוא ידע היטב את הסיבה לכך, כי רבי לייב אינו רוצה לשנות מאכסניה שלו, אך הוא לא היה מסוגל לשאת זאת בנפשו.

כיון שכך הזמין העשיר את עצמו לשיחה נלבבת עם המלמד והפציר בו שיואיל לוותר לו ויסכים שרבי לייב שרה'ס יתארח אצלו. העשיר אף הוסיף והכביר עליו דברים שגם תועלת תהיה מכך לרבי לייב שרה'ס עצמו, שכן בביתו של המלמד הוא נאלץ להצטופף בחדר קטן, ואילו בביתו, הוא נכון להקדיש עבורו אגף שלם על הצד היותר טוב.

מטבעו היה המלמד וותרן ונוח לרצות, והוא הסכים עם דברי העשיר. ההסכם ביניהם היה שהיות ואין לדעת אימתי יגיע רבי לייב שרה'ס פעם נוספת לעיירה, הרי שהמלמד יעמוד על המשמר ובשעה שרבי לייב יגיע לביתו, תיכף יענה ויאמר לו שהעשיר של העיירה מבקש שיבוא ללון בביתו, ושיוסיף ויאמר שזה גם על דעתו ואין לו כל התנגדות לכך.

חלפו שבועות וחדשים והנה באחד מימי השישי, בשעות של לפני הצהריים, הגיע רבי לייב שרה'ס לביתו של המלמד. לרבי לייב נלווה משרתו הצעיר, והם ביקשו להתארח בבית המלמד כהרגלם. אלא שבזאת הפעם

יצא המלמד מביתו ופנה לרבי לייב ואמר לו: רבי קדישא! לכבוד ולזכות הוא לי התארחותכם בביתי, אלא שזה כמה שהעשיר בעיירה, איש תלמיד חכם ובר לבב, מבקש ומפציר ברצונו שהרבי יבוא להתאכסן בביתו. אני הסכמתי לבקשתו שהייתה מעומקא דליבא, ואבקש את פני רבינו שיתרצה לבקשתו.

נהגן רבי שרה'ס בראשו ואמר: הריני מוכן ומזומן לעשות כרצונו של העשיר! חזר רבי לייב אל העגלה, ומשרתו הסיע אותה אל מעונו המפואר של העשיר.

בעוד רבי לייב שרה'ס עושה את דרכו אל עבר פתח ביתו של העשיר, הרי שמשרתו החנה את העגלה בסמוך והוביל את צמד הסוסים אל תוך האורווה, שם נתן להם שחת לרוב ומים להשקית את רעבונם וצמאונם. רבי לייב עצמו פתח את דלת הבית, והחל מחפש לעצמו מקום שבו הוא יוכל לשבת ולהשיב את נפשו.

באותם רגעים לא היה בעל הבית, העשיר, מצוי בביתו, ואשתו שעסקה בהכנות לשבת, נדהמה לראות אדם שאינו מוכר לה, לבוש בבגדים פשוטים והמוניים, מסתובב בתוך מעונם, מעשה בעל הבית של ממש. עודה מתפלאת לנוכח איש זה, והנה היא רואה מחלון הבית הפתוח אל החצר אדם נוסף המאכיל את סוסיו בשחת בתוך האורווה שלהם, עגלתו חונה מתחת לביתם, כשגם הוא נראה כסבור שהבית שייך לו.

אשתו של העשיר לא הייתה במיטבה באותם שעות, ויש לנו ללמד זכות עליה: לקראת שבת היה עתיד להגיע אל ביתם אורח רם מעלה, הרה"ק מאפטא, עם פמלייתו וקבוצת חסידים. הרה"ק מאפטא התעתד לשהות בביתו של העשיר במשך כל השבת, וגם בימות השבוע שלאחר מכן. את הטרקלין הגדול הכשירו כמקום בו יתפלל הרה"ק מאפטא וקהל חסידיו, וגם יערוך בו את השולחנות הטהורים.

בעוד שהמשרתים התרוצצו והכינו את הבית לכבודו של האורח החשוב, עמדה אשת העשיר וטרחה בהכנת מיטב מאכלי השבת: דגים גדולים וממולאים, פשטידות מסוגים שונים, כבד קצוץ מעורב בשמן ובצלים, אומצות בשר וכרעי תרנגולות, פירות מבושלים לקינוח סעודה, וכמובן, קדרות ענקיות של מרק וטשולנט.

הלחץ בו הייתה האשה מצויה השפיע עליה מאוד והיא הגיבה בצורה לא מכובדת אל רבי לייב שרה'ס שאותו לא הכירה ולא



הכל יודעים שאברהם אבינו הוא עמוד החדד והוא ראש וראשון למצוה זו של הכנסת אורחים, אולם הבה ונתבונן לרגע בשני המאורעות הללו ונראה לכאורה שלוט היה מכניס אורחים גדול יותר מאברהם: הוא לא דקדק עם אורחיו על האבק אשר ברגליהם, הוא הכין בעצמו את הסעודה לאורחיו, ולא זו בלבד אלא שאף את בנותיו הפקיר למען מצוה גדולה זו של הכנסת אורחים. מדוע לא זכה לוט גם הוא לשם טוב של מכניס אורחים!?

המשיך רבי לייב שרה'ס ואמר: הנה זהו סוד הדבר. אצל אברהם אבינו באו האורחים בדמות ערביים, אנשים פשוטים והמוניים, ובכל זאת אברהם אבינו הכניס אותם לביתו, כיבדם ביותר הכבוד ודאג להם לכל צרכיהם. אחת הייתה לאברהם אבינו אם מדובר באורחים חשובים או בפשוטי עם, כולם היו שווים לטובה אצלו, ולכן בדין הוא שייחשב כמכניס אורחים.

לעומת זאת, אצל לוט באו האורחים בדמות נעלה ונכבדה של מלאכים ושרפים. אין זה חידוש בכך שלוט הכניסם לביתו, שכן אין לך אדם שאינו מתכבד ומתפאר באורחים שכאלה. אורחים פשוטים לא היה להם כל דריסת רגל בביתו של לוט בסדום, ולכן אין לוט נחשב כמחזיק אורחים.



נאנח רבי לייב שרה'ס והמשיך לומר: אברהם אבינו היה מכניס אורחים. אולם מה היה לוט? איש פשוט ושיכור. זה מה שהיה קודם לכן וזה מה שנשאר מעמו לאחר מכן: שיכור ולא יותר...

לא הוסיף עוד רבי לייב שרה'ס לדבר בנושא, וגם הרה"ק מאפטא החריש בשומעו את דברים אלה ותוכחת המוסר הגלויה שהייתה בהם, שאין זה רבונתא להכניס אורחים חשובים ונכבדים, אלא גם אנשים הנראים כאורחים פורחים צריכים לכבדם ובוודאי שאין לגרשם מהבית ולבזותם.

לא חלף זמן רב ואותו עשיר מופלג ירד מנכסיו הרבים. עסקיו הגדולים קרסו כמגדל קלפים והוא יצא נקי מנכסיו. מגודל צערו על שירד מאיגרא רמא לביערא עמיקתא והפסיד את רכושו, שקע האיש בעצבון גדול ובמרה שחורה והיה נותן בכוס עיניו כדי להשיכח את צערו. מתנחם היה בכוסות היין שרף שלגם בזה אחר זה, עד שהפך לשיכור גמור רח"ל. והיו יודעי דבר מסיחים אחריו ואומרים את דברי המשנה במסכת אבות (פ"ב מ"י): "והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה, שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב וכל דבריהם כגחלי אש".

רם ולבכות את מר גורלו: אוי לנו כי חטאנו! ביקשתי לכבד את הרבי הקדוש והנה הנחלתי לו בזיון נורא, כאשר גורש מביתי כאחד הריקים. אללי לי על ביזוי כבוד התורה והחסידות שנתגלגל על ידינו ומי יודע באיזה עונש מר וקשה יענישו אותנו בתביעה על עלבוננו של אותו צדיק נשגב.

לא ידע העשיר להשית עצה בנפשו, מסתובב היה כאבל וכחפוי ראש, עד שאחד ממקורביו של הרה"ק מאפטא, האורח שכבר הספיק להגיע לביתו, סיפר לו על הצרה שפקדה את העשיר המארה, שאשתו בלא משים פגעה בכבודו הנשגב של הרה"ק רבי לייב שרה'ס.

הזמין הרה"ק מאפטא את העשיר להיכנס לחדרו ואמר לו: הסר דאגה מליבך ואל תוסיף להצטער! אני בס"ד אדבר עימו על עניין זה ואפייסו כהוגן. ועוד המשיך הרה"ק מאפטא ואמר: הלא בוודאי יודע רבי לייב שרה'ס כי אנכי מתארח בביתך ובוודאי הוא ימחול על עלבוננו ויגיע להיות עמנו בעת עריכת השולחן בליל שבת. באותה שעה אדבר עמו, ואשתדל כפי יכולתי שהכל יבוא על מקומו בשלום.

התעודד העשיר מדבריו של הרה"ק מאפטא ופנה לסדר את הסיפורים האחרונים לכבוד שבת המלכה. אחרי התפילה שנערכה בשלהבת אש קודש, פתח הרה"ק מאפטא בעריכת השולחן, ואכן כעבור איזה שעות הגיע רבי לייב שרה'ס כדי להשתתף במעמד קדוש ונשגב זה. כמובן שחרדו לכבודו של רבי לייב והושיבוהו בראש השולחן, סמוך ממש להרה"ק מאפטא.

לאחר שנתכבד רבי לייב שרה'ס בכוס יין מלא כברכת ה' פתח הרה"ק מאפטא ולחש באזניו של רבי לייב: אל נא תשת עליהם חטאת, על העשיר ואשתו, כי לא בכוונה תחילה הוא שעשתה זאת. חס וחלילה לומר שהאשה ידעה מי הוא, ועם זאת פגעה בכבודם. לא ולא, היא כלל לא ידעה מי אתם ולכן היא שאמרה לכם לצאת מהבית. הנה בעל הבית עומד כאן דואג ומצטער מאוד, ותבוא בקשתנו לסלוח לו על אשר נעשתה בשגגה.



ענה הרה"ק רבי לייב שרה'ס ואמר: בפרשת השבוע אנו מוצאים שאלה מעניינת מאוד: יש לנו שני מעמדים של הכנסת אורחים, הראשון הוא של אברהם אבינו והשני הוא של לוט. אצל אברהם אבינו מצאנו שביקש מהאורחים שירחצו רגליהם, ולאחר מכן ביקש משרה שתעשה עוגות, ונתן את בן הבקר אל הנער שימהר לעשות אותו. אצל לוט אנו מוצאים שהפציר באורחים לבוא לביתו, לא ביקש מהם לרחוץ רגליהם, ובעצמו אפה עבורם את המצות לאכילתם.

ידעה. דומה היה עליה כאורח פורח, הלך תמהוני שנכנס אל ביתה ללא רשות, והיא פקדה עליו להסתלק מהבית תיכף ומיד, ללא כל אומר ודברים, ושיגיד כזאת גם לחבירו המסתובב לו באורוהו כבתוך שלו.

ניסה רבי לייב שרה'ס לפי תומו להצטדק ולומר: הלא בעל הבית הוא זה שביקש ממני להגיע לביתו, ושלח את המלמד במיוחד לבקשני כזאת, ומה לך כי תליני עלי.

האשה בשומעה את שם המלמד ותוכן הדברים, הבינה בטעות כי המלמד הוא זה שהחליט לזכותם במצוה, ותחת לארח את אנשים אלו בביתו, שלחם אליהם, ובעלה הוא שנתרצה והסכים לדבר. כיון שכך החלה האשה לצווח ולומר שגם אם בעלה מסכים לכך - היא אינה מסכמת בשום פנים ואופן, ולכן בקשתה הנחרצת שיעזבו שניהם את ביתם ויחפשו להם מקום אחר להיות שם.

נענה רבי לייב שרה'ס ואמר: הגמרא אומרת (פסחים פ"ו): "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה - חוץ מצא". אין זה אלא אם בעל הבית הוא שאומר לך לצאת, שאין חיוב לשמוע בקולו, אולם אם בעלת הבית היא זו שאומרת לצאת, אין כל עצה ואין כל תבונה לפנייה ומוכרחים לצאת. אם בעלת הבית אינה מתרצה שאהיה אצלם בשבת - מה איפוא יכול אני לעשות!?

יצא רבי לייב שרה'ס מביתו של העשיר ואמר למשרתו כי אין להם ברירה ועל כרחם צריכים הם לשוב אל ביתו של המלמד, כדי לשהות שם בשבת. רתם המשרת את הסוסים לעגלה, ולתמהונו של המלמד הופיעו שוב בביתו שנודע לו גופא דעובדא היכי הוה, שאשת העשיר סילקה אותם מהבית בבושת פנים.

לאחר שהמלמד סידר את אורחיו בביתו על הצד היותר טוב ונתן לפנייהם דברי מאכל להחיותם כיום הזה, לאחר הדרך הארוכה שעברו, יצא המלמד ופנה אל עבר ביתו של העשיר כדי להודיעו את אשר אירע. אשת העשיר בראותה כי המלמד הגיע לביתם החלה לצווח עליו שלא יבקש לזכות אותם במצוות ושיחידל מלשלוח אליהם אורחים פורחים אותם הוא מסרב לארח בביתו, וכמעט ששפכה עליו קיתון של שופכים.

העשיר שכבר הספיק לחזור לביתו שמע את הקולות ויפן לראות מה זה ועל מה זה. המלמד המבויש גם הוא מצעקוניה של האשה סיפר לעשיר את כל אשר אירע, שהרה"ק רבי לייב שרה'ס הגיע לביתו, ובהתאם לבקשתו המפורשת של העשיר, הורה לו שיפנה לביתו, אלא שהוא ומשרתו נזרקו משם כפי שמגרשים כלב חוצות.

עתה הגיעה שעתו של העשיר לצווח בקול

מליץ יקירין והודושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהעירא שליט"א

מִי־הֵתָא חֲדָתָא



חֲדָתָא דְאֹרֵייתָא יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

עם ישראל נולד ממסירות נפש

הוא בזכות עקידתו של יצחק אבינו, וזאת בזכות העקידה עצמה ללא שבאמת הוקרב לקרבן, ועם כל זה יש לבני ישראל זכויות בלא סוף וגבול, אם היה קרב בעצמו לפני ה' יתברך - ריח ניחוח אשה לה, הרי גדולים ועצומים היו זכויותינו פי עשרת מונים, מדוע אפוא לא היה כך. ואם תאמר מהיכן היה יוצא עם ישראל - עם ישראל היה יוצא מבן אחר שהיה נולד לו לאברהם אבינו ע"ה.

לקרבן, ואמרו חז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א, במדבר י"ב) שאפרו של יצחק אבינו ע"ה צבור לפני ה' יתברך, בעוד שלא נקרב, והאיל הוא שקרב תחתיו. אם כן ננסה לאמוד מה היה שכרו של עם ישראל אם היה קרב יצחק בעצמו. הלא כל מה שאנו זוכים אף בדורנו ובכל חייו

וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר אֶהְיֶה אֵת יִצְחָק וְגו' (כ"ב ב). אברהם אבינו הובטח מפי הקב"ה 'כה יהיה זרעך', וכשהצטוו להקריב את בנו יחידו הוצרך לוותר על ההבטחה שירבה זרעו ככוכבי השמים, שמעתי ממור"ר אבי זצוק"ל, כי אברהם אבינו ע"ה ביקש להקריב את יצחק אבינו ע"ה

הקב"ה חפץ שאומתו תצא מאדם שפשט צווארו לרצון ה'

אולם הביאור בזה - אמר מור"ר אבי ע"ה דבר נפלא על פי דברי המקובלים, כי רצה הקב"ה שזרע אברהם עבדו, זרע יעקב בחירו, יהיו בניו של יצחק אבינו שפשט את צווארו בעקידה ומסר את נפשו על גבי המזבח, וכיון שאילו היה קרב לא היה יוצא ממנו זרעו, נמצא כי כלולים בו כל זרעו העתיד לצאת ממנו לדורי דורות, ואף אנחנו כולנו מסרנו נפשנו בהיותנו כלולים בו, משכך בניו דבוקים ברושם הקדושה ממסירות הנפש הלזו עד שנהיה אצלם כטבע הטבע בנפשם עד סוף כל הדורות.

אילו היה נקרב יצחק ע"ה, ובני ישראל היו באים מבן אחר של אברהם, או אז לא היה זה מוטבע בנפשם ובטבע תולדתם. כפי שידועים המה דברי בעל התניא ע"ה (לקו"א פ"ח): אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינים קשים שלא לכפור בה' אחד, ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'. וגם במעט שידועים אין מתבוננים כלל ואין מוסרים נפשם מחמת דעת והתבוננות בה' כלל. אלא בלי שום דעת והתבוננות, רק כאילו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד בלי שום טעם וטענה ומענה כלל והיינו משום שה' אחד מאיר ומחיה כל הנפש. עכ"ל.

ומנין בא כוחם של כל אחד מישראל למסור נפשו לפני ה' יתברך, לפי שכח זה טבוע בבני ישראל בכח האבות שעשו כל מעשיהם למען הדורות העתידים לצאת מהם, ובייחוד בכוחו של יצחק אבינו ע"ה שפשט צווארו על גבי המזבח למען שמו יתברך, וכח זה הוטבע בבניו ובני בניו עד סוף כל הדורות. שכן מעשה אבות סימן הוא לבנים, כלומר, סימן הוא לבנים שיוכלו לנהוג מנהג אבותיהם, שנמשך כח מסירות נפש בעזרת ה' יתברך לדור דורים עד סוף כל הדורות.

מִילְתָּא דְפִלְיָא

כשמדריך בניו לקיום מצוות זוכה גם לאחר פטירתו

פִּי יְדַעְתִּי לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ ה' לְעִשְׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט וְגו' (יהי, י"ט).

בגמרא (כתובות קד): אמר רבי אלעזר, בשעה שהצדיק נפטר מן העולם, שלש כיתות של מלאכי השרת יוצאות לקראתו, אחת אומרת לו 'בוא בשלום', ואחת אומרת 'הולך נכוחו', ואחת אומרת לו 'בוא שלום ינוחו על משכבותם'. ולכאורה יש להבין, לשם מה ישנם שלש כיתות ולא די שכת אחת תאמר הכל. ועוד יש להבין שבדברי מלאכי השרת הוקדם 'הולך נכוחו' ל'בוא שלום ינוחו על משכבותם', הרי הסדר בכתוב הוא 'בוא שלום, ינוחו על משכבותם, הולך נכוחו'.

המעשים המלומים את האדם נחלקים לג' סוגים

אלא על פי מה שאמר המשנה באבות 'שבשעת פטירתו של אדם אין מליץ לו לאדם, לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד' יבואר בעזר ה'. שהנה הזכויות שהולכות עם האדם לבית עולמו נחלקות לשלושה חלקים. האחד, מצוות שבין אדם למקום. השני הם המצוות שבין אדם לחבירו. והחלק השלישי, הם אותם המצוות שבניו זרעו אחריו ממשיכים מעשי הטובים, ומרבים בזכויות עבור נשמתו, וכן כתוב (בראשית יח יט) 'כי ידעתי למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט', שכאשר בניו וביתו אחריו שומרים דרך ה' ועושים צדקה ונוהגים ביושר, זה מועיל גם להורים שבעולם העליון. וכן כתב הנודע ביהודה (דרשות פר' ויחי) שעל ידי שבניו וצאצאיו עובדים את ה' בזה הם מסייעים לעילוי נשמתו, שכל מה שהם מוסיפים בשלימותם נחשב לו לזכות הואיל והוא הדריכם כל ימי חייו לעבודתו יתברך שמו, וזיכה אותם ללכת בדרך ישרה ולכן נשאר לו חלק במעשיהם הטובים ולימודם.

הכת הראשונה והשניה מדברות על השכר המיידי והכת השלישית על שכר נצחי כנגד שלשת כיתות המלומים את האדם שהם המצוות ומעשים טובים שעשה, יוצאים שלש כיתות של מלאכי השרת, אחת אומרת לו 'בוא בשלום' כנגד המצוות שבין אדם למקום, ואחת אומרת 'הולך נכוחו' כנגד המעשים הטובים שעשה בין אדם לחבירו, שכן נכוחו מלשון נוכח למולו שזה מתקיים כשעושה מעשה טוב לאדם אחר שמולו, שניהם מקבלים את הנשמה במקומה המיוחד לה על פי זכויותיו. אך הכת השלישית כנגד המעשים הטובים שעושים ויעשו זרעו אחריו, שזה עדיין לא הסתיים כי עדיין הם מוסיפים עוד ועוד במעשיהם ויכולים להטיב מעשיהם ויעילו עוד לנשמה, ולכן אומרת 'בוא שלום ינוחו על משכבותם' בלשון עתיד שבכח שהדריך את בניו לעבוד את ה' ימשיך ויקבל שכר עשייתם לנצח נצחים.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

התורה מהפכת האדם להיות כמוה

טהרה מהרגלים רעים בכח התורה

ובזה מפרש הנאמר (בראשית יח ד) 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ', 'מעט מים' רומז לתורה, שאין מים אלא תורה (ב"ק ז), שעל ידי מעט תורה שיקחו, ירחצו רגליהם ויטהרו את הרגליהם הרעים, וכך יוכלו לבוא ל'והשענו תחת העץ', 'עץ' רומז לתורה הנקראת 'עץ חיים' (משלי ג יח) [שהתורה עץ חיים היא לעוסקין בה לשמה כדאמרו בגמרא (תענית ז): תניא, היה רבי בנאה אומר, כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, שנאמר 'עץ חיים היא למחזיקים בה'. וראה מה שכתב האור החיים הקדוש בפרשתנו: 'וישענו תחת העץ' שהיא התורה שנקראת 'עץ חיים', ולזה אמר 'העץ' בה"א הידיעה. גם אמר להם שיקחו פת לחם היא בחינת פנימיות התורה ויסעדו בו פנימיותם והוא אומר 'לבכם', שאחר שילמד תורה מעט אף כי איננו טהור, תנקה אותו התורה ויבוא להישען תחת עץ החיים, שיבוא על ידי נקיות זו לעסוק בתורה לשמה בשלימות. וכן כתב בערוגת הבושם (מסות ד"ה ויאמר אלעזר): איתא בפרקי אבות בהני מילי מעלייתא דקחשיב התנא במעלות העוסק בתורה לשמה 'ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן', ולשון מכשרתו ראיתי מפרשים מלשון הכשר כלים דמה שמגעילין הכלים ומוציאין ממנו בליעת האיסור קרי 'הכשר', והכי נמי התורה הקדושה היא מגעלת כל מדות ומחשבות רעות הטמונים בלב אדם כמבואר ברמב"ם סוף הלכות איסורי ביאה (פכ"ב הכ"א) עצה לטהר מחשבותיו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברות אלא בלב פנוי מן החכמה.

כדבר הזה ניתן להעמיס בדבר שרמז מו"ר זקני אביר יעקב ע"ה (מחשוף הלבן פר' וירא ד"ה והנה רגליכם), 'רגליכם והשענו תחת העץ', ראשי תיבות 'תורה', וסופי תיבות 'מצות'. שכאן נרמז הדרך לרחוץ את הרגלי הרעים ולעסוק בתורה ומצוות כדבעי.

בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברות אלא בלב פנוי מן החכמה.

גם כשאנו נקי לגמרי מועיל כח התורה לנקותו אף שאין לימוד עולה לרצון

והתורה מועילה לזכך את העוסק בה ומכשירה אותו שיהיה ראוי לתורה, כמו שהשפת אמת בפירושו למסכת אבות דייק מהנאמר במשנה 'ומלבשתו ענוה ויראה', שמן הנראה שביכולת האדם ללמוד תורה לשמה גם כשאין לו כל המידות הללו. ניתן להבין זאת בדברי האמרי יוסף ע"ה, שהקשה, לפנינו נמצאים מאמרים חלוקים, מצד אחד אמרו שהאדם אשר איננו מטוהר ושב מעוונותיו, לא יעסוק בתורה וכדכתיב (תהלים נ טו) 'ולרשע אמר מה לך לספר חוקי'. ומצד שני איתא במדרש (איכ"ר פתיחות ב) וכעין זה בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז) על הפסוק (ירמיה טז יא) 'ואותי עזבו ואת תורת לא שמרו', הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב. נמצא שיש לו לאדם לעסוק בתורה אף קודם שטיהר לבו משמץ לכלוך העוונות. וכיצד יתקיימו שני מקראות הללו.

ותירץ בשם צדיקים, שבאמת התורה שלומד בעודו רשע חס ושלום אינה עולה לרצון לפניו יתברך שמו, מכל מקום עביד ומהני שיבוא על ידה לידי תשובה וזיכוך, ויוכל ללמוד אחר כך לשמה באופן שיעלה לרצון. משל למה הדבר דומה, לאדם שבידו כוס מלוכלכת ואין לו מים להדיחו אך רוצה הוא להנות משתיית היין, עצתו היא שיקח מעט יין להדיח את הכוס ולאחר מכן יוכל להנות מייין משובח בכוס נקייה, נמצא שאף שאינו משתמש ביין הראשון שמזג מכל מקום מועיל לו מעט היין שהכוס ראויה לשתייה על ידו, ויכול למזוג יין חדש לתוכו. כן הדבר בענייננו, מעט התורה שלומד בעודו מסואב ומלוכלך, אמנם אינו עולה לרצון וכמי שנשפך דמי, אך מועיל לנקות ולעורר את האדם לתשובה על ידי המאור שבתורה.

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ (יח, ד).

התורה הקדושה נמשלה לדבש כמו שכתוב (תהלים יט יא) 'הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים', וטבע הדבש לכלות ולמחות את הנופל לתוכו עד שישוב להיות דבש כמוהו [כמו שכתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' פ) שהדבש יש לו סגולה למהר למחות ולכלות הדברים הנחתכים הנופלים לתוכו. וכן כתב בשו"ת (יו"ד סי' פד ס"ק לו) בשם רבינו יונה (ברכות לא: ד"ה ורבינו) שדרך הדבש להחזיר הדבר שנופל לתוכו להיות כמו דבש], ורמז יש בדבר שגם כוח התורה כן הוא לכלות כל מום ופגם המצוי בלומד, עד שיהפוך את כל מהות האדם להיות בבחינת התורה עצמה.

וזהו מה שאמרו באבות 'ומכשרתו להיות צדיק וחסיד וישר ונאמן', ובה יפה כוח התורה מכוח הדבש, שהתורה מהפכת כל מהות האדם להיות איש אחר ממש (ליקוטי הלכות לחפץ חיים על זבחים, תחילת הקדמה ראשונה).

התורה הקדושה מזככת את האדם ומסייעת בידו להפוך החומר לרוח, שכן התורה נמשלה לאש 'הלא כה דברי כאש נאם ה' (ירמיה כג כט), ואף תלמידי חכמים עצמם כל גופם אש (חגיגה כז), כי טבע האש שכל דבר שהיא שולטת בו נהפך אף הוא להיות אש, והיגיעים בתורה ודבקים בה נעשים בעצמם תורה.

העוסק בתורה לשמה מתנקה ממידות רעות

וזהו מה שכתב בערוגת הבושם (פר' מסות ד"ה ויאמר אלעזר): איתא בפרקי אבות, בהני מילי מעלייתא דקחשיב התנא במעלות העוסק בתורה לשמה 'ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן', ולשון מכשרתו ראיתי מפרשים מלשון הכשר כלים, דמה שמגעילין הכלים ומוציאין ממנו בליעת האיסור קרי 'הכשר', והכי נמי התורה הקדושה היא מגעלת כל מדות ומחשבות רעות הטמונים בלב אדם, כמבואר ברמב"ם (סוף הלכות איסורי ביאה פכ"ב הכ"א) עצה לטהר מחשבותיו, יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו

בזילין וקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

השכר של אברהם שעבודתו משפיעה בכל בני ישראל

כִּי יִדְעַתִּי לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנֵי וְאֵת בִּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דְרָךְ ה' לְעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט וְגו' (יח, ט).

התנא אומר באבות (פ"ה, מ"ב): **"עד שבא אברהם וקיבל עליו שכר כולם"**. מהו השכר אותו קיבל אברהם אבינו ע"ה נראה בדברי השפת אמת (פר" לך לך תרל"ו ד"ה ואעשך), על הכתוב (בראשית יב ב) 'ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך', דרשו בגמרא (פסחים ק"ז): 'ואעשך לגוי גדול' זה שאומרים אלהי אברהם, 'ואברכך' זה שאומרים אלהי יצחק, 'ואגדלה שמך' זה שאומרים אלהי יעקב. מבאר השפת אמת: שבני ישראל ממשיכין מלכותו יתברך עליהם בכח קבלת מלכות שמים של האבות וכו', כי אברהם אבינו ע"ה היה עובד לה' יתברך בכל כוחו, אשר כביכול לאין שיעור לשלם שכר, והיה זה השכר אשר כל עבודתו נתפשט בכל בני ישראל בניו לדורותיהם, וכל תנועה ועובדא שלו נעשה שורש לבניו בני ישראל. וזה שכתוב 'ואעשך לגוי גדול', שנתפשט כוחו לגוי גדול כנ"ל. כי הקדוש ברוך הוא משלם לכל בריה שכרו מה שחביב אצלו יותר, ובאברהם אבינו ע"ה היה זה שכר היותר חביב שיהיה ממנו גוי גדול אשר המה מיוחדים לעבודתו יתברך והיה זה שכרו, עד כאן דבריו המאירים.

זה הפירוש 'עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם' שאברהם אבינו ע"ה קיבל עבור זרעו כוחות לעבודת ה' 'כנגד כולם' במקום ההתעוררות שהיתה יכולה להיות לכל עשרת הדורות שלפניו אילו היו שבים בתשובה, ולכן השפעת כוחו של אברהם אבינו ע"ה הייתה לדורי דורותיו, שבני ישראל ממליכים עליהם את ה' יתברך, וממשיכים זאת לכל העולם. וכפי שכתב בזה **השפת אמת** (שם תרל"ה ד"ה במדרש שמעי) כי אברהם אבינו חשב להטות כל הברואים אליו יתברך, אך ה' השיבו שרצונו שבני ישראל ישתעבדו אליו ועל ידם יטה כל העולם כולו למלכות ה' יתברך.

ג' תפילות מכוחם של האבות ע"ה
זו היא הזכות של כלל ישראל אשר עומדת להם זכות אבותיהם הקדושים, שכל עבודתם היתה להעמיד אומה שלימה של עובדי ה' בכל ליבם, וכמו שנאמר אצל אברהם אבינו ע"ה (בראשית יח ט) **'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'**. לכן אומר כל יהודי בתחילת תפילתו ג' פעמים בכל יום 'אלקי אברהם וכו', שכח הברכה מהאבות

לבנים', וכמו שבמעשיהם קיימו העולם כן אנו בני ישראל במעשינו הטובים הנעשים בדביקות למעשי אבותינו, מקיימים העולם, וממנו מתפשט לכל העולם כולו להטותו לשמים.

וידועים הם דברי **התנא דבי אליהו** (רבא פכ"ה) 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, וכבר האריכו בזה **תלמידי הבעל שם טוב ע"ה**, ואמרו מ' פתי יוכל לדמות עצמו למעשי אבותינו, הכיצד מחויב אדם להשתוקק שיהיו מעשיו כמעשי האבות, הרי אין לנו השגה בגדלותם. רק 'גיעו מעשי' פירושו מלשון 'נגיעה', שכאשר ישכיר מעשיו רעיוניו ולבו לשמו יתברך, יוכל להיות לו קשר ונגיעה כלשהי בדרכי אבותינו רגלי המרכבה, וממילא יתעורר בו הכח הטמון בו מהאבות הקדושים.

נגיעה בדרכי האבות כמשל החשמל

כדי לשבר את האוון יש לפרש, שנגיעה זו היא כפי שרואים במערכת החשמל, שממקור החשמל ניתן לספק כח חשמל למדינות ואזורים שלמים, אך כל זה תלוי באותה נגיעה קטנה של חוטי החשמל שמתחברים זה עם זה, ובכך נעשים הם דרך להולכת החשמל ממערכת עצומה זו לכל מקום, ולולי נגיעה זו, לא יגיע חשמל לאותו מקום בית או מגדל.

כן הדבר ממש בענייננו, האבות הקדושים עבדו את בוראם עבודה תמה והיו בטלים אליו ביטול מוחלט בבחינת מרכבה לשכינה, ונתנו כוח עצום זה לדורותיהם אחריהם, אך לנו נשאר לגרום במעשינו אותה הנגיעה, ובכך מתקשרים אנו לאבותינו הקדושים ולדביקות העצומה שליותה אותם כל ימי חייהם.

כדרך שאמרו בשם **הבעל שם טוב ע"ה** בדברי המשנה (לעיל פ"ד מ"ב) 'מצוה גוררת מצוה ושכר מצוה מצוה מצוה', שכאשר אדם מקיים מצוה, זוכה על ידה להגיע לדביקות עליונה, ש'מצוה' מלשון צוותא וחיבור, שעיקר המצווה לבוא לדביקות בבורא וזוכים לכך על ידי קיום המצוות. ואף אנו נאמר, שכאשר האדם מצידו עושה את המוטל בתורה מצוות ומעשים טובים, מקשר עצמו על ידי פעולותיו לכח האבות המושרש בו. ועל כך אמרו בספרי (ואתחנן לב) 'בכל לבבך' (דברים יו ה) כנגד אברהם, 'ובכל נפשך' כנגד יצחק, 'ובכל מאורך' כנגד יעקב. שהשרישו בנו הכח למסור לבנו נפשנו ומאודנו לאהבת ה' יתברך שמו.

נמשך לדורותיהם אחריהם ומסייע לקבל תפילתם ברחמים. והרי תפילות אבות תיקנום, אברהם תיקן תפילת שחרית, יצחק תיקן תפילת מנחה, יעקב תיקן תפילת ערבית (ברכות כו), ובמשמעות התיבה 'תיקנו' נכלל גם שעשו מעשה בעצם התפילות, והיינו שנתנו כח שיתקבלו תפילות עם ישראל בכל הזמנים האלו.

האבות - יסוד קיומו של העולם

האבות הקדושים הם היסודות החזקים שעליהם ובזכותם העולם עומד, דאיתא במשנה (לעיל פ"א מ"ב) 'על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים', ואמרו על כך בזוהר הקדוש (ספרי תורה ויצא קמ"ו) ששלושה אלו הם כנגד שלושת האבות, 'התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם, שלשה דברים אלין אינון סמכין עלאין'.

בדברי **התורת חיים** (ב"מ נ"ט) מבואר, שדוקא נקט במשנה שלושה דברים, שאין דבר שיכול לעמוד בפחות משלוש רגלים, כמו האומן העושה מיטה כסא שולחן ומנורה, אינו עושה אותם בפחות משלוש רגלים, ובא שמעון הצדיק ללמדנו, ששלושת הדברים שהעולם עומד עליהם הם הקיום והיסוד לעולם ומלואו ומזה נשמע שהאבות שהם כנגד ג' דברים אלו, הם היסוד שעליהם העולם מתקיים ולולי כוחם אינו יכול לעמוד.

תיקנו תפילה - יסוד הבריאה

יסוד זה נמצא בתפילה שתיקנו הם עצמם, שהתפילה היא היסוד עליו העולם עומד, ועל כך גם עבר אברהם אבינו עשרה ניסיונות (להלן משנה ג), שבכל המצבים שהיה בהם, תמיד היה מתפלל שיצליח ה' דרכו, ובכך קישר את כל העולם לה' בכל סוגי המצבים שעבר בניסיונותיו.

נגיעה והתקשרות במעשי האבות

על כן עלינו לדעת כי בידינו קיימים כוחות ועל ידם אפשר להגיע לרום המעלות ולקיים את כל העולם, אך כדי שנזכה לכוחות שנתנו לנו אבותינו, יש לנו להידבק במעשיהם וללמוד מדרכיהם כאמרם ז"ל 'מעשיהם של אבות סימן הוא

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

